

Беларускія вучоныя збіраюцца занадта маніторынгам харчавання розных груп нашага насельніцтва — даследаваць, якія прадукты пераважаюць у рацыёне і якім чынам гэта адбіваецца на ўзроўні захваральнасці. **СТАР 4**

Ганне Пятроўне і Аляксандру Мікалаевічу — па 55, і зусім мала засталося да юбілею іх сямейнага дзіцячага дома. Свае дзеці ўжо дарослыя, але зяціца выхаваннем сірот падштурхнула зусім не сумота. **СТАР 6**

Некалькі гадоў таму Таццяна Анкуд і Кацярына Матруховіч перасяліліся з мінскіх кватэр на ўскраек Налібоцкай пушчы. У перапынках жа паміж вясковымі клопатамі майструюць народных лялек. **СТАР 6**

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

Удзельнікам VII Беларускага міжнароднага медыяфоруму «Партнёрства ў імя будучыні: мадэлі новай эпохі»

Дарагія сябры!
Вітаю гасцей і ўдзельнікаў VII Беларускага міжнароднага медыяфоруму «Партнёрства ў імя будучыні: мадэлі новай эпохі». За час сваёй працы ён стаў аўтарытэтай дыялогавай пляцоўкай для абмеркавання актуальных пытанняў геапалітыкі, грамадскага жыцця, развіцця сродкаў масавай інфармацыі. З года ў год гэты форум уносіць важкі ўклад у захаванне міжнацыянальнага міру і згоды.
Сёння, як ніколі, вялікая роля мас-медыя ў садзейнічэнні развіццю інтэграцыйных працэсаў на еўразійскай прасторы на прынцыпах павялічэння супрацоўніцтва. Упэўнены, што сёлетні медыяфорум дапаможа прадстаўнікам журналісцкага і экспертнага згуртавання выйсці на новы ўзровень прафесійнага ўзаемадзеяння і будзе садзейнічаць умацаванню даверу паміж нашымі краінамі.
Жадаю вам жывых, цікавых дыскусій, прагрэсіўных ідэй і творчых поспехаў.
Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА.

Аляксандр ЛУКАШЭНКА: «ТАЛЕНАВІТЫЯ ЛЮДЗІ ПАВІННЫ БЫЦЬ ЗАПАТРАБАВАНЫ НА РАДЗІМЕ»

Аб гэтым Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка заявіў учора, сустракаючыся з адоранымі навучэнцамі і студэнтамі, лепшымі прадстаўнікамі таленавітай моладзі, перадае БЕЛТА.

«Вызначаючы прыярытэты развіцця, мы зрабілі стаўку на талент і інтэлект. Калі ў нашых суседзях толькі фарміруюцца нацыянальныя сістэмы выяўлення і развіцця маладых талентаў, то ў Беларусі гэта сістэма працуе ўжо другое дзесяцігоддзе», — адзначыў Прэзідэнт. Пры гэтым ён дадаў: «Напярэдадні нашай сустрэчы я даручыў групе спецыялістаў разабрацца, што ж у канчатковым выніку атрымаецца пасля стварэння банка даных таленавітай і адоранай моладзі. Вынікі сумныя».
Кіраўнік дзяржавы нагадаў, што ў гэты час даручыў стварыць банк даных таленавітай моладзі, каб яе здольнасці і дасягненні былі запатрабаваны ў краіне ў розных сферах дзейнасці. Як адзначыў прысутны на сустрэчы міністр адукацыі Сяргей Маскевіч, на сёння ў гэтым банку даных ужо больш як 5,5 тыс. чалавек. «А колькі з гэтых 5,5 тыс. запатрабаваны ў нашай краіне, працаўладкаваны, працягваюць у адпаведнасці са сваім талентам? Упэўнены, не адкажа дакладна ніхто, — заўважыў Прэзідэнт. — Гэта сведчыць аб тым, што, на жаль, дзяржава і тыя людзі, члены ўрада, якім гэта даверылі, вельмі дрэнна выконваюць свае функцыянальныя абавязкі ў гэтай частцы працоўнай дзейнасці. Гэта мы выправім».
«Недапушчальна дзяржаве раскідацца самым дарагім — талентамі», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.
Як адзначыў Прэзідэнт, у развіццё патэнцыялу таленавітых і адораных маладых людзей укладваюцца не толькі фінансавыя сродкі. «Не думайце, што гэта толькі вашы дасягненні. Гэта найперш дасягненні педагогаў і васьных бацькоў. Гэта яны заклікалі аснову васьных дасягненняў, развіццё таленту, прыроднага дару», — дадаў ён.
«Тое, што адукацыя ў сярэдняй школе бясплатная, ды ніхто з таленавітых людзей і ў ВНУ нічога не плаціць, не значыць, што яна бясплатная наогул. Дзяржаве гэта каштуе вельмі дорага», — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

ВАЛОСАВІЦКІ ТАБУН У ДЗЕСЯЦЬ ГРЫЎ

Жыхар вёскі Валосавічы Чачэрскага раёна Уладзімір КАНЦАВЫ (на фотаздымку) кажа, што развядзенне коней на сваім падвор'і з'яўляецца для яго справай не толькі цікавай, але і патрэбнай у сённяшнім сялянскім жыцці. Кошціям аграходу і патомнаму хлебаву любоў да гэтага прыгожага і працавітага вясковага пачомніка была прывіта яшчэ з маленства, ён заўсёды марыў мець грывастых сяброў. Цяпер, выйшаўшы на пенсію, аддае коням шмат свайго вольнага часу, па-сапраўднаму захапіўся імі. **СТАР 3**

ЦЫТАТА ДНЯ

Рыгор РАПОТА, дзяржакартар Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расі:
«Чым больш прафесійны журналіст, тым лягчэй захоўваць этыку. Ён знаходзіць шмат цікавага, інтрыгуючага ў той тэме, якая абмяркоўваецца. Калі прафесіяналізму не хапае, міжволі ён шукае нейкія простыя формулы і часта выходзіць за межы этыкі».

НАДВОР'Е СЁННЯ

Брэст	+ 23°
Віцебск	+ 22°
Гомель	+ 23°
Гродна	+ 21°
Магілёў	+ 22°
Мінск	+ 22°

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 29.05.2012 г.

Долар ЗША	8220,00
Еўра	10340,00
Рас. руб.	258,50
Укр. грыўня	1017,14

Медыяфорум

ПЛЯЦОЎКА ДЛЯ СТВАРЭННЯ НОВЫХ ІДЭЙ І КАНЦЭПЦЫЙ

Учора ў Мінскай ратушы міністр інфармацыі Беларусі Алег ПРАЛЯСКОЎСКИ і старшыня Мінгарвыканкама Мікалай ЛАДУЦЬКА павіталі ўдзельнікаў VII Беларускага міжнароднага медыяфоруму

— Гэты форум традыцыйна стане дыскусійнай пляцоўкай для абмену меркаваннямі

і стварэння новых ідэй і канцэпцый прадстаўнікамі экспертнай медыяпольнасці СНД, блізкага і далёкага замежжа, — заявіў Алег Праласкоўскі. — Будучы абмеркаваны надзённыя пытанні сучаснасці ва ўмовах фарміравання новых геапалітычных рэалій, будаўніцтва Саюзнай дзяржавы, стварэння Азінай эканамічнай прасторы Беларусі, Расіі і Казахстана, уздзеянне інтэграцыйных працэсаў на развіццё суверэнных дзяржаў, роля сродкаў масавай інфармацыі падчас трансфармацыі грамадскіх рэалій і развіцця камунікацыйных тэхналогій. Для гэтага будуць праводзіцца эксперт-сесіі, «круглыя сталы», майстар-класы.
Міністр інфармацыі пажадаў усім удзельнікам плённай працы на форуме і выказаў падзяку мэру горада Мікалаю Ладуцкі за падтрымку мерапрыемства. Старшыня Мінгарвыканкама, у сваю чаргу, расказаў гасцям пра апошнія дасягненні нашай сталіцы.
Між іншым, сёлета медыяфорум сабраў прадстаўнікоў 17 дзяржаў. Запрошаныя эксперты, палітолагі, эканамісты, вядучыя медыйныя персаны краін Саюзнасці, Балтыі, Кубы, Кітая, Індыі, Венесуэлы.

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ

КАМЕНТАРЫЙ У ТЭМУ

«Праблемы і пытанні насамрэч ёсць. І іх трэба ўсім нам разам вырашаць. Хацелася б, каб вопыт беларускага форуму пераймаў. Яго можна, думаю, пашыраць не толькі ў межах СНД. Калі журналісты збіраюцца разам, яны робяць больш, чым афіцыйныя асобы», — лічыць Валерыя Казакоў, старшыня Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі «Беларусы Расіі», які таксама прыехаў на медыяфорум.

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАДЗЕЙ

МЯДЗВЕДЗЕЎ УЗНАЧАЛІ «АДЗІНІЮ РАСІЮ»

Прэм'ер-міністр Дзмітрый Мядзведзеву абраны старшынёй «Азінай Расіі», яго кандыдатуру падтрымаў XIII з'езд партыі. Абрэнне новага старшыні стала галоўным пытаннем з'езда «АР». З 2008 года партыя кіравалі Уладзімір Пуцін, які таксама займаў пасаду прэм'ер-міністра.
Новы кіраўнік партыі выступіў з шэрагам прапановаў адносна будучыні «Азінай Расіі». У прыватнасці, ён прапанаваў абраць на альтэрнатыўнай аснове сакратароў партарганізацыі ўсіх узроўняў, кіраўнікоў фракцый, партыйных кандыдатаў у губернатары і мэры, а таксама кандыдатаў на пасаду спікера Дзярждумы. Акрамя таго, Дзмітрый Мядзведзеву выступіў за ўвядзенне адзінага пяцігадовага тэрміну паўнамоцтваў для ўсіх органаў партыі і за рэгулярную ратацыю іх складу.

ЦЭНТРАБАНК ШВЕЙЦАРЫІ ПАЧАЎ РЫХТАВАЦЦА ДА РАСПАДУ ЕЎРАЗОНЫ

Нацыянальны банк Швейцарыі ўсталяваў кантроль за рухам капіталу ў краіне ў рамках падрыхтоўкі да распаду еўразоны. Пра гэта кіраўнік банка Томас Ёрдан заявіў у інтэрв'ю газеце «Sonntagszeitung». Як удакладніў старшыня ЦБ, асабіста ён не думае, што еўразона разваліцца, але банк вымушаны прыняць папярэдзальныя меры. Ёрдан паведаміў, што ў НБ з'явіцца рабочая група, якая будзе змагацца з прадэманшійнымі ўмовамі швейцарскага франка. Нацыянальны банк Швейцарыі змагаецца з умацаваннем франка і ў мінутым годзе. Швейцарская валюта пачала даражэць да шматгадовага тэрміну паўнамоцтваў для ўсіх органаў партыі і за рэгулярную ратацыю іх складу.

ДОБРЫ ХАРАКТАР ДАЗВАЛЯЕ ПРАЖЫЦЬ ДАЎЖЭЙ ЗА ІНШЫХ

Людзі, якія жывуць да ста гадоў і больш, ад прыроды радасныя і ў цэлым пазітыўна глядзяць на жыццё, вынікае з даследавання амерыканскіх спецыялістаў. Як паведаміла Sky News, выснова апынулася нечаканай: добры характар можа быць часткова абумоўлены генамі. Праведзены аналіз біу часткай праекта «Гены даўгажыцця». Тэсты паказалі: група людзей, чый сярэдні ўзрост склаў 97,6 года, мелі больш нізкія ацэнкі па шкале «неўратычнай асобы», чым у рэпрэзэнтатывнай выбарцы насельніцтва. Плюс, у гэтых людзях адзначалі высокія паказчыкі адказнасці. На думку спецыялістаў, характар і працягласць жыцця звязаныя адно з адным.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

УКРАІНА ПАДЛІЧЫЛА ПРЫБЫТАК АД ЕЎРА-2012

Мінімальная выручка Украіны ад турызму падчас правядзення чэмпіянату Еўропы па футболе складзе 1,3-1,5 мільярда долараў. Пра гэта віцэ-прэм'ер і міністр інфраструктуры Украіны Барыс Калеснік расказаў у інтэрв'ю газеце «Камерсант-Украіна». Паводле яго слоў, чакаецца, што Украіну падчас Еўра-2012 наведваюць ад 800 тысяч да 1,2 мільёна турыстаў.
У пачатку красавіка некаторыя аналітыкі прагназавалі больш сціплыя паказчыкі: на іх думку, даход Украіны ад Еўра-2012 складзе толькі 300-500 мільёнаў долараў. Усяго выдаткі Украіна будзе рабіць на падрыхтоўку да турніру склаў паць мільярдаў долараў. У першую чаргу яны пайшлі на будаўніцтва аэрапортаў, дарог, падрыхтоўку транспартнай інфраструктуры. Калеснік адзначыў, што Польшча, са свайго боку, выдаткавала на падрыхтоўку да Еўра-2012 34 млрд. долараў.

КОРАТКА

Беларусь у студзені-красавіку 2012 года пералічыла ў бюджэт Расіі \$1472,6 млн вывазных мытных пошлін на нафтапрадукты, атрыманых з расійскай нафты.
У Беларусі за студзеня-красавік гэтага года зарэгістравана больш за 17,6 тыс. шлюбаў, паведамілі ў Нацыянальным статыстычным камітэце. На 1000 жыхароў рэспублікі прыпадала 5,6 шлюбаў (летас гэты паказчык быў роўны 6,2). А вось колькасць разводаў павялічылася. Так, у студзені-красавіку 2012 года скасаваны амаль 13,3 тыс. шлюбаў — разводаў стала больш на 7,7 працента ў параўнанні са студзенем-красавіком 2011 года.
Закупляемія для новых станцый метро саставы абсталюваны вагоннымі сістэмамі відэаназірання, паведаміў генеральны дырэктар транспартнага камунальнага ўнітарнага прадпрыемства «Мінсктранс» Лявонцій Папаянко.
Бюджэт чэмпіянату свету па хакеі, які пройдзе 9-25 мая 2014 года ў Мінску, складзе амаль 12 млн еўра.

ЦІ БЫВАЮЦЬ СІТУАЦЫІ, У ЯКІХ МАГЧЫМА ДАПУСЦІЦЬ ПАДМАН?

Іерэй Павел СЯРДЗЮК, настаўнік Мінскага прыхода св. Мікалая Японскага:

— Безумоўна, кожны чалавек знаходзіцца ў сітуацыі, калі быў вымушаны падманваць. Па-першае, трэба заўважыць, якія вынікі адбываюцца ў душы чалавека, які дапускае падман. Гэтыя вынікі, відавочна, самыя брыдкія. Запават, дадзены чалавеку Богам, заклікае: «Не сведчы лжыва», іншымі словамі, не рабі паклёп. Падман, які негатыўна адбіваецца на другім чалавеку, — гэта грэх!

Мікалай САМАСЕЙКА, Старшыня Пастаяннай каміі Палаты прадстаўнікоў за законнасць і судовы-правасудныя пытаньні:

— Падчас маёй працы суддзёй у мяне былі добрыя настаўнікі, якія казалі: «Калі ўнікаюць такія жыццёвыя сітуацыі — «ляццяцца на пляцдзясні» — рабі па законе. Тады ўсё будзе прасцей». Інакш кажучы, калі паступаць згодна з законам, сваім сумленнем, то лягчэй будзе сітуацыю вырашыць. У момант спакусы трэба кіравацца гэтым правіламі. Гэта вельмі дапаможа ў далейшым, калі сітуацыя атрымае развіццё.

Леанід ПУТЫРСКИ, доктар медыцынскіх навук, прафесар, анкалаг-мамалаг:

— Бываюць. У медыцыне гэта — падман у імя выратавання. Калі мы, урачы, ведаем, што чалавеку, умоўна кажучы, жыць засталося... Мы не можам ведаць дакладна, абачым, што вельмі мала, бо хвороба настолькі распушчалася, што стала практычна несумшчальнай з жыццём. Вось тады казаць праўду нельга. Бо нават калі чалавеку засталася паўгода і яму пра гэта сказаць, то ён тыя паўгода не правіць. Можна сказаць: «Так, хвороба ёсць», але трэба абавязкова даць надзею на выдараўленне. Бо ўрачы абавязаны лячыць, імкнуцца дапамагчы нават у самых безнадзейных выпадках. Няхай рэдка, але бывае, калі чалавек, насуперак відовачым рэчам, выздараўляецца. Такія выпадкі ў нас апісаны, і яны былі ў маёй уласнай практыцы. Адночы мяне прасілі паўтара месца «працігнуць» жанчыну да дня нараджэння яе мужа, а яна пражыла потым пяць гадоў! Яна мне сказала: «Толькі таму, што я паверыла, што буду жыць, я сабрала ўсе свае сілы, каб выздаравецца».

Падрыхтавала Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.

■ Афіцыйна

«ТАЛЕНАВІТЫЯ ЛЮДЗІ ПАВІННЫ БЫЦЬ ЗАПАТРАБАВАНЫ НА РАДЗІМЕ»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

«Мы ўсе разам — наша грамадства, бацькі, педагогі і дзяржава — падтрымліваем таленты. Я ўпэўнены, што ў нашай краіне няма ніводнага адорнанага і таленавітага маладога чалавека, пакінутага без увагі дзяржавы. Створана сістэма, дзе вы можаце сябе праявіць, і няважна, якія ў вас сем’і — багатая ці бедная, — калі ў вас ёсць талент, вы абавязкова сябе праявіце», — упэўнены кіраўнік дзяржавы. Пры гэтым ён падкрэсліў, што таленавітыя людзі павінны ў першую чаргу быць запатрабаваны ў сваёй краіне: «Мы вас знайшлі, выявілі, развілі ваш талент, дык чаму мы не можам скарыстацца гэтым талентам унутры краіны для развіцця нашай дзяржавы. Калі хтосьці едзе за мяжу — калі ласка, але дзяржава гэта павінна арганізоўваць і ад гэтага атрымліваць эфект».

«Але мне дакладваець, што нават маладыя людзі, якія выехалі за мяжу і атрымалі там адукацыю па спецыяльнасцях, якіх у нас у ВНУ няма, не могуць вярнуцца сюды і нармальна працаўладкавацца, таму што не ўрэгуляваны пытанні з дыпламамі, — адзначыў з абурэннем Аляксандр Лукашэнка. — Калі добры спецыяліст прыехаў з-за мяжы, якая розніца, які ў яго дыплом!»

Звяртаючыся да ўдзельнікаў сустрэчы, кіраўнік дзяржавы адзначыў, што многія лаўрэаты і стывенденты спецыяльных фондаў Прэзідэнта прызваны ўжо, некаторыя сталі вучонымі, спецыялістамі, дзясцямі мастацтва, а хтосьці дабіўся ў сусветнай славы.

Аляксандр Лукашэнка лічыць неабходным сур’эзна змяніць падыход да падрыхтоўкі беларускіх прадаўцаў на конкурс «Еўрабачанне». У прыватнасці, была крапанута тэма таго, якія ўсё ж такі складальнікі поспеху на гэтым конкурсе. Паводле ўсеагульнага меркавання, гэта і талент, і удалая музычная кампазіцыя, пастаноўка нумара, піяр у СМІ і інтэрнэце, умелае пра-дзюсёраванне.

Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што ў наступным годзе асноўную увагу неабходна ўдзяліць якасному выкананню. «Трэба зрабіць добры нумар, узяць унікальнага артыста, каб ён праспяваў так, каб спецыялісты ахунілі, а ўжо еўрапейская грамадскасць сама сабе няхай потым дае ацэнку за свае ацэнкі, — лічыць Прэзідэнт. — Хто скажа, што мы зрабілі такі нумар або паслалі такі калектыў? Мы ж скажаць так не можам. Калі прайграваць, то прайграваць дастойна. А так мы сапраўды ўбухалі велізарныя грошы, а вынік ніякі».

«Трэба сур’эзна змяніць падыход да гэтага конкурсу. Гэта не павінна быць справай аднаго канала. Хтосьці павіна быць наворсе ў Мінікультуры, трэба здзейсніць абодва каналы, яны дзяржаўныя, зарабіць грошай і гэтыя грошы ўкладзі. Плюс спонсары. І зрабіць добры праект», — рэзюмаваў кіраўнік дзяржавы.

ПРЭЗІДЭНТ БЕЛАРУСІ У ГУБЕРНАТАР ТУЛЬСКОЙ ВОБЛАСЦІ ДАМОВІЛІСЯ АБ КАНКРЭТНЫХ НАПРАМКАХ ПАШЫРЭННЯ ЎЗАЕМАВЫГАДНЫХ СУВЯЗЯЎ

Беларусь і Тульская вобласць будуць пашыраць супрацоўніцтва па ўсіх напрамках. Узасемную зацкікауленасць у гэтым выказалі 28 мая на перагаворах у Мінску Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка і губернатар Тульскай вобласці Расіі Уладзімір Груздзёў.

Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што Беларусь мае значную базу адносін з Тульскай вобласцю. Аб гэтым сведчыць і той факт, што ў мінулым годзе ўзасемны таварабарат склаў амаль \$270 млн, а гэта значны аб’ём, калі ўлічыць, што размова ідзе толькі пра рэгіён, вобласць Расійскай Федэрацыі. Прыкладна на такім узроўні па таварабараторце прадоўжыцца работа і ў гэтым годзе, адзначыў Прэзідэнт.

Беларускі лідар выказаў упэўненасць, што прыезд кіраўніка Тульскай вобласці будзе садзейнічаць актывізацыі двухбаковага супрацоўніцтва, што выльецца ў канкрэтныя лічы павелічэння таварабароты.

Кіраўнік дзяржавы сказаў, што ён здзіўлены вялікай увагай тульскай дэлегацыі да беларускага вопыту, у прыватнасці па пытаннях рэфармавання і мадэрнізацыі сельскай гаспадаркі. Цікаваць тульчан тлумачыцца тым, што ў іх таксама вялікая ўвага ўдзяляецца развіццю сельскай гаспадаркі. У Тульскай вобласці атрымліваюць амаль 2 працэнты ўсяго аб’ёму сельгаспрадукцыі Расіі.

Аляксандр Лукашэнка правёў паралель паміж Беларуссю і Тульскай вобласцю — яны абодзве робяць стаўку на рэфармаванне сельскай гаспадаркі. «Вы паставілі задачу мадэрнізаваць сельскую гаспадарку, узяць яе на высокі ўзровень і стварыць добрыя ўмовы для жыхароў сельскай мясцовасці. Гэта тое, чым займаемся і мы», — сказаў кіраўнік дзяржавы.

Дэлегацыя Тульскай вобласці ў час візіту ў Беларусь азнаёмілася з тым, як развіваецца аграрна-мыслосвы комплекс. Расійскія госці пабывалі на рэфармаваных беларускіх сельгаспрадпрыемствах, якіх у краіне ўжо няма.

«Мы гатовы дзяліцца з вамі вопытам рэфармавання сельскай гаспадаркі», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. Ён дадаў, што Беларусь, перад тым як пачаць мадэрнізацыю сельскай гаспадаркі, па крупінках збрала сусветны вопыт і прытасоўвала яго да сваіх умоў. Цяпер Беларусь гатова падзяліцца сваімі напрацоўкамі з Тульскай вобласцю.

Прэзідэнт завяў аб гатоўнасці да пашырэння супрацоўніцтва з Тульскай вобласцю па ўсіх напрамках.

ЮВЕЛІРНЫ ХОЛДЫНГ СТВАРАЕЦЦА Ў БЕЛАРУСІ

Адпаведны ўказ № 241 «Аб некаторых пытаннях стварэння і дзейнасці ювелірнага холдынга» кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка падпісаў 24 мая.

Згодна з указам, кіруючай кампаніяй ювелірнага холдынга з’яўляецца ААТ «Гомельскае ВА «Крышталь», яго удзельнікамі стануць ААТ «Крышталь», ААТ «Беловеліргандаль» і ЗАТ «Белгран».

Нормы і палажэнні гэтага нарматыўнага прававога акта, якія прадугледжваюць спрашчэнне падаткаабкладання, руху фінансавы і асноўных сродкаў, стварэнне адзінай гандлёвай сеткі, прыняты ў мэтах кансалідацыі намаганняў удзельнікаў холдынга на развіццё ювелірнай вытворчасці і алмазапрацоўкі, продаж выпускаемай імі прадукцыі (у тым ліку на экспарт), а таксама на вырашэнні задач імпартазамышчэння аналагічнай прадукцыі.

Фарміраванне і функцыянаванне ў краіне ювелірнага холдынга дасць магчымасць аптымізаваць пастаўкі ювелірнай прадукцыі беларускай вытворчасці ў рознічную гандлёвую сетку, максімальна выкарыстоўваць магутнасці, сканцаэнтраваць тэхнічны персанал, вызваліць пляцоўкі для вытворчасці ювелірных вырабаў сучаснага дызайну. Гэта таксама дасць магчымасць павысіць эфектыўнасць гаспадарчай дзейнасці арганізацыі, якія ўваходзяць у холдынг, шляхам правядзення адзінай тэхнічай, таварнай, цэнавай, збытавой і закупачнай палітыкі, а таксама ўзровень іх спецыялізацыі і прадукцыйнасці працы.

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Сяргей МАСКЕВІЧ:

«СУЧАСНЫ НАСТАЎНІК ПАВІНЕН БЫЦЬ АСОБАЙ»

Якім павінен быць сучасны педагог? Як павысіць прэстыж педагогічнай прафесіі? Ці трэба ўводзіць для прэзідэнтаў на званне педагога дадатковыя выпрабаванні на матывацыю? Насколькі мэтазгодна рыхтаваць філолагаў у кожнай рэгіянальнай ВНУ? Ці апраўданы пераход на чатырохгадовы тэрмін навучання на педагогічных спецыяльнасцях? Чаму ў нас пастаянна расце колькасць студэнтаў, якія навучаюцца на платнай аснове? Ці правільна, што вышэйшая адукацыя стала даступнай практычна кожнаму? На гэтыя і многія іншыя складаныя пытанні давялося адказаваць міністру адукацыі Сяргею Маскевічу, які прыйшоў на сустрэчу са студэнцкім актывам Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта.

Яшчэ старажытныя грэкі казалі: «Калі кравец дрэнны, то людзі будуць проста дрэнна апранутыя, але калі ў грамадстве будзе дрэнны настаўнік, то вырастуць пакаленні неадукаваных і нявыхаваных людзей».

— Сёння, пакуль вы ўсе яшчэ знаходзіцеся ў ролі вучняў, напэўна, лічыце, што педагогі, якія вучаць вас, адстаюць ад жыцця. Але заўтра вы самі пойдзеце ў школу, і тыя дзеці, якіх вы будзе навучаць, тое ж самае будуць думаць пра вас. Дзеці і сапраўды значна прасцей адаптуюцца да зменлівага свету, таму, каб не адстаць ад жыцця, трэба ўвесь час развівацца і ўдасканальвацца, — звярнуўся да будучых педагогаў міністр. — Агульная эрудыцыя, інтэлігентнасць, жаданне мяняцца заўсёды высока цэняцца вучнямі. Школа сёння адстае ад развіцця інфармацыйнай прасторы і працягвае губляць свой уплыў на фарміраванне падрастаючага пакалення. Гэта канстатуець ва ўсім свеце. **Так, сучасныя дзеці — зусім іншыя. Яны ні ў якім разе не горшыя, а проста іншыя.** Настаўнікі самі не могуць дакладна патлумачыць, чым цперашнія першакласнікі адрозніваюцца ад тых дзяцей, якія прыходзілі ў школу пяць—дзясці гадоў таму, але гэта зусім іншыя дзеці. І працаваць з імі трэба па-іншаму. Пытанне: як? Як сфарміраваць у іх сістэму жыццёвых каштоўнасцяў? На жаль, але на смяю мы можам разлічваць сёння ў меншай ступені. Таму роля настаўніка вырастае неймаверна. Сучасны настаўнік павінен быць асобай, за якой пойдучь яго вучні.

ПРАВЕСЦІ ЛЕТА З РОЗУМАМ

Летні працоўны семестр для моладзі і навучцаў Міншчыны адкрыўся. Старт яму даў абласны форум дзіцячых і моладзевых ініцыятыў і творчасці «Наш пошук і творчасць — табе, Беларусі!», які адбыўся ў Мар’інай Горцы (Пухавіцкі раён).

Усяго ў сталічнай вобласці сёлета створана 86 лагераў працы і адпачынку і 250 студэнцкіх атрадаў розных кірункаў: сельскагаспадарчыя, сэрвісныя, будаўнічыя, экалагічныя, педагогічныя, валанцёрскія. Хлопцы і дзяўчаты будуць шчыраваць на вытворчых, сельскагаспадарчых, сацыяльна-культурных аб’ектах, узвядзенні і рэканструкцыі фермаў, удзельнічаць ў жыццё. Навучэнцы педагогічных устаноў адукацыі падчас летніх канікул стануць важатымі ў дзіцячых аздараўляльных лагерах. Веды юных экалагаў спатрыбуць у ландшафтным афармленні населеных пунктаў, месцаў масавага адпачынку.

— Мы імкнемся максімальна заняць моладзёў карыснай справай, — канстатуе камандзір Мінскага абласнога штаба студэнцкіх атрадаў Віктарыя Мянанава. — Займаемца і індывідуальным працаўладкаваннем. Асабліва шмат ахвотных сярод непаўналетніх. Іх, як правіла, накіроўваем ў экалагічныя і сельскагаспадарчыя атрады.

— Даводзіцца чуць, што ў сельскую гаспадарку дзецей не прыцягнучь ніякім чынам. Гэта няпраўда. Вялікая колькасць хлопцаў і дзяўчат падчас летніх канікул з задавальненнем працуюць у аграрным сектары, — уступае ў размову камандзір зводнага сельскагаспадарчага атрада Любові Лапацэцкай. — Гэта для іх добрая магчымасць не толькі набрацца вопыту, але і папоўніць уласны бюджэт.

АБЗАЦ
<p>▲ У Гомелі ў верасні з’явіцца алея закаханых. Яна размесціцца ў парку «Фестывальны» і будзе ўаўляць своеасабліваю зону адпачынку з тэматычнымі лавамі, аркамі, ліхтарамі і малымі архітэктурнымі формамі.</p> <p>▲ Машина хуткай дапамогі перакулілася ў выніку сур’ёзнай аварыі на вул. Прытыцкага ў Мінску. «Хуткай» ехала па выкліку з уключанымі маячкамі. На скрыжаванні дарогу ёй не саступіў «Рэно-Меган». Кіроўцы абедзвюх машын дастаўлены ў бальніцу.</p> <p>▲ Сёлета ў першым квартале дзейнасць у сферы гультыявога бізнесу ў адпаведнасці з выдзеленымі ліцэнзіямі ажыццяўляюць 9777 юрыдычных асоб, што на 7,2 % больш, чым год таму. У краіне функцыянуюць198 гультыявых сталой, 9395 гультыявых аўтаматаў, 184 касы бумкекёрскіх кантор. Дзейнічаюць таксама 32 казіно, з іх 18 — у Мінску.</p> <p>▲ 27 мая ў 22.05 у міліцыю звярнуўся 26-гадовы індывідуальны прадпрымальнік, жыхар Жодзіна. Ён расказаў, што быў абрабаваны на аўтадарозе Брэст — Мінск — мяжа РФ паблізу Смалевічаў. Прыкладна ў 22.00 трое невядомых падчас перадпродажнага агляду матацыкла пацярпелага «Ямаха-YZF R6», коштам 5.700 долараў ЗША, прымяніўшы балончык са слязістым газам, завалодалі транспартным сродкам. Пасля гэтага двое са злучыцца з’ехалі на аўтамашыне «Нісан-Прывера» графітавага колеру, без рэгістрацыйных нумароў, а трэці — на ўкрадзеным матацыкле. Злучынцаў шукаюць.</p>

ПОЎНЫ АБЗАЦ
<p>▲ Неверагодную вытрымку і адданасць падраэманстраваў бяздомны сабака, знойдзены групай падарожнікаў-веласпедыстаў у Кітаі. На адной з дарог падарожнікі сустрэлі маленькага сабачку, якога вырвалілі падкарміць. Удзячная жывёлка рушыла ў дарогу разам з веласпедыстамі. Яна не адставала нават у гарах. А падчас спуску, калі хуткасць руху дасягала 70 км у гадзіну, сабачку садзілі ў невялікую клетку-багажнік на адным з транспартных сродкаў. Усяго падарожжа Сяо Са (так празвалі сабаку) працягвалася 24 дні, пройдзены шлях больш за 2000 км. Веласпедысты прыдумалі весці ад імя Сяо Са блог, пасля чаго дзярнык стаў папулярным: толькі за першыя два тыдні з яго прыгодамі пазнаёміліся амаль 40 тыс. чытаюць.</p>

НЕВЕРАГОДНУЮ ВЫТРЫМКУ І АДДАНАСЦЬ ПАДРАЭМНАСТРАВАЎ БЯЗДОМНЫ САБАКА, ЗНОЙДЗЕНЫ ГРУПАЙ ПАДРОЖНІКАЎ-ВЕЛОСПЕДИСТАЎ У КІТАІ. НА АДНОЙ З ДАРОГ ПАДРОЖНІКІ СУСТРЭЛІ МАЛЕНЬКАГА САБАЧКУ, ЯКОГА ВЫРАШЫЛІ ПАДКАРМІЦЬ. УДЗЯЧНАЯ ЖЫВЁЛКА РУШЫЛА Ў ДАРОГУ РАЗАМ З ВЕЛОСПЕДИСТАМІ. ЯНА НЕ АДСТАВАЛА НАВАТ У ГАРАХ. А ПАДЧАС СПУСКУ, КАЛІ ХУТКАСЦЬ РУХУ ДАСЯГАЛА 70 КМ У ГАДЗІНУ, САБАЧКУ САДЗІЛІ Ў НЕВЯЛІКУЮ КЛЕТКУ-БАГАЖНІК НА АДНЫМ З ТРАНСПАРТНЫХ СРОДКАЎ. УСЯГО ПАДРОЖЖА СЯО СА (ТАК ПРАЗВАЛІ САБАКУ) ПРАЦЯГВАЛАСЯ 24 ДНІ, ПРойДЗЕНЫ ШЛЯХ БОЛЬШ ЗА 2000 КМ. ВЕЛОСПЕДИСТЫ ПРЫДУМАЛІ ВЕСЦІ АД ІМЯ СЯО СА БЛОГ, ПАСЛЯ ЧАГО ДВАРНЫК СТАЎ ПАПУЛЯРНЫМ: ТОЛЬКІ ЗА ПЕРШЫЯ ДВА ТЫДНІ З ЯГО ПРЫГОДАМІ ПАЗНАЁМІЛІСЯ АМАЛЬ 40 ТЫС. ЧЫТАЮЦЬ.
<i>Паводле паведамленняў карэспандэнцый «Звязды» і інфармагенцтваў.</i>

Разам з тым, Сяргей Маскевіч прызнаўся, што ў яго няма адназначнага адказу на пытанне, ці трэба для абітурыентаў, якія паступаюць на педагогічныя спецыяльнасці, уводзіць дадатковыя выпрабаванні, каб высветліць іх матывацыю пры выбары прафесіі і ацаніць асобасныя якасці. Ці ёсць у іх патрэба ў педагогічнай дзейнасці, якая засноўваецца на любові да дзяцей?

— Гэта пытанне ўзнімаецца апошнім часам на розных узроўнях і ў розных сітуацыях. А як вы самі лічыце? Давайце прагаласуем! — нечакана прапанаваў міністр. **Пасля таго, як абсалютная большасць прысутных выказалася за ўвядзенне дадатковага выпрабавання, Сяргей Маскевіч сказаў: «Восё гэта моцны аргумент. Значыць, трэба думаць…».**

Немаўлажна, што саміх студэнтаў непакоіць тая акалічнасць, што побач з імі могуць аказацца маладыя людзі, якія маюць у сертыфікаце ўсяго некалькі балаў. Хтосьці паступае ў педагогічны ўніверсітэт проста для таго, каб атрымаць дыплом. Хтосьці такім чынам спрабуе «адкасіць» ад арміі.

— Я лічу, што заўсёды знойдзецца той, хто па нейкай прычыне заблукаў і абраў не тую прафесію. Але для таго, каб абмежаваць паток выдвояковых людзей, у гэтым годзе ўводзім бар’ер для допуску ў конкурс. Спыніліся пакуль на лічбе «7», мяркуючы, што яна вельмі шчаслівая, — пажартваў міністр. — Хто атрымае на цэнтралізаваным тэсціраванні менш як 7 балаў, пра паступленне ў ВНУ можа забыць. Я глыбока перакананы, што заказ на падрыхтоўку спецыялістаў у выглядзе кантрольных лічбаў прыёму павінен фарміравацца, зыходзячы з двух фактараў: першы — гэта патрэбы рынку працы, другі — імкненне моладзі да атрымання вышэйшай адукацыі і попыт на тую ці іншую спецыяльнасць. Проста закрыць нейкую спецыяльнасць толькі на той падставе, што ў пэўнай галіне назіраецца перавытворчасць кадраў, будзе няправільна. Так, магчыма, сёння і няма дзяржаказу на падрыхтоўку псіхологаў, але, калі ў грамадстве ёсць ахвотныя вывучаць псіхалогію, няхай і за ўласныя грошы, мы не можам ім у гэтым перашкаджаць. Нельга абмяжоўваць доступ да адукацыі!.. Я вельмі спадзяюся, што вы разумееце, што колькасць студэнтаў-платнікаў узрастае не за кошт скарачэння бюджэтных месцаў. За апошнія тры гады колькасць выпускнікоў сярэдніх школ змен-

шылася з 98 да 65 тысяч. Між іншым, бюджэтны набор зменшыўся зусім не прапарцыянальна змяншэнню колькасці патэнцыяльных абітурыентаў. Ахвотных атрымліваць вышэйшую адукацыю становіцца ўсё больш, але не ўсе могуць асвоіць праграму вышэйшай школы, таму нам і давялося паклапаціцца пра ўвядзенне мінімальных патрабаванняў да ўзроўню ведаў прэзідэнтаў на студэнцкі білет.

Міністр адукацыі быў вымушаны канстатаваць, што сфарміраваць дзяржаказ на спецыялістаў эстэтычнага кірунку ў школах даволі праблематычна, паколькі пасля адмовы ад прафілізацыі і выяўдзення дысцыплін мастацтва за рамкі вучэбнага плана эстэтычнае выхаванне перайшоў ў разрад «на жаданні». Трэба патлумачыць, што студэнтаў хваляваа істотнае скарачэнне ў гэтым годзе бюджэтнага набору на спецыяльнасці, звязаныя з музычным, харавым і выяўленчым мастацтвам.

— Як толькі мы адчужэм дэфіцыт спецыялістаў, што забяспечваюць факультатывныя заняткі, работу студый, секцый і іншую работу ва ўстановах дадатковай адукацыі, мы павялічым прыём на адпаведныя спецыяльнасці ў ВНУ, — паабяцаў студэнтам міністр.

Сяргей Маскевіч выказаў таксама сваё стаўленне да чатырохгадовага навучання. На яго думку, колькасць здвоеных спецыяльнасцяў трэба памешчыць, за кошт чаго скароціцца і тэрмін атрымання адукацыі. **Здвойчаць было б лагічна, напрыклад, інфарматыку з матэматыкай ці фізікай або хімію з біялогіяй. У астатніх выпадках гэта неапраўдана, бо ўсё роўна часта другая спецыяльнасць аказваецца незапатрабаванай.** А дадатковую кваліфікацыю (калі ў гэтым будзе патрэба) можна будзе атрымаць пазней, у рамках перападрыхтоўкі кадраў.

Сёлета ў БДПУ не будзе ажыццяўляцца набор на рускую і беларускую філалогію на той падставе, што запатрабаванасць філолагаў невысокая. Таму студэнты-філолагі прапанавалі міністру вызначыць дзве-тры ВНУ, дзе будзе ажыццяўляцца падрыхтоўка па філалагічных спецыяльнасцях, а не рыхтаваць іх у кожнай рэгіянальнай ВНУ, як гэта адбываецца сёння.

— Па многіх спецыяльнасцях падрыхтоўка вядзецца ў ВНУ ўсяго 5—10 гадоў, а з класічнай філалогіі (беларускай і рускай) распачыналася

развіццё беларускай вышэйшай школы, таму ў многіх ВНУ створаны сур’ёзныя навуковыя філалагічныя школы, якія мы проста абавязаны захаваць, — падзяліўся сваім бачаннем праблемы кіраўнік адукацыйнай галіны. — Сапраўды, запатрабаванасць філолагаў апошнім часам змяншаецца, але, разам з тым, і катастрофічна зніжаецца ўзровень агульнай адукаванасці. Таму лічу, што для класічных філолагаў трэба шукаць новыя нішы на рынку працы і новыя сучасныя кірункі дзейнасці. Напрыклад, яны б маглі знайсці сябе ў рабоце з інфармацыяй у інтэрнэце, мова якога даўно патрабуе прафесійнага умшляння… Мяркую, што на ўсіх буіных інтэрнэт-парталах і сайтах павінна быць прадугледжана штатная адзінка рэдактара-філолага.

Імідж прафесіі педагога ў грамадстве міністр адукацыі лічыць тэмай выключнай важнасці:

— Прыцягненне ў галіну высокакваліфікаваных і зацкікауленых у якасці сваёй работы спецыялістаў напраму звязана з павышэннем прэстыжу педагогічнай прафесіі. Яшчэ год таму заробкі педагогаў адставалі ад сярэдніх заробкаў па краіне, але сёння сітуацыя выраўноўваецца: зараз сярэдняя заработная плата настаўніка складае 3 млн 100 тысяч рублёў і разрыў з сярэднерэспубліканскім паказчыкам ужо мінімальны. Калі такі баланс удасца захаваць, гэта будзе нашым дасягненнем, — падкрэсліў Сяргей Маскевіч. — Аднак я таксама лічу, што шмат залежыць і ад саміх настаўнікаў. Для таго, каб павысіць імідж настаўніцтва, нам трэба палепшыць наша прафесійнае ўзаемадзеянне, сфарміраваць такія формы карпаратыўнага ўзаемадзеяння, якія будуць адэкватныя часу. Важна, каб мы надалі новыя подых Беларускаму педагогічнаму таварыству. Гэта павінна быць таварыства людзей, якія неабыхавава ставяцца да сваёй прафесіі, якія ведаюць, што рабіць, і гатовы падзяліцца сваім вопытам. Як паказала грамадскае апытанне, педагогі краіны ў поўнай меры асцёсваюць неабходнасць аб’яднання ў актыўна дзеючую грамадскую арганізацыю, якая б садзейнічала згуртаванню настаўнікаў, выкладчыкаў, выхавальнікаў, кіраўнікоў адукацыі ў вырашэнні задач выхавання і навучання моладзі.

За павышэнне прэстыжу прафесіі трэба змагацца не словамі, а добрасумленна выконваючы сваю работу…

Надзея НИКАЛАЕВА.

КАМЕНЬ ЯК СІМВАЛ ТРЫВАЛАСЦІ НА ПІСЬМЯНКОВЫМ ЛУЗЕ

У Касцюковіцкім раёне прайшоў фестываль паэзіі і аўтарскай песні «Пісьмянкаў луг». У вёсцы Бялынкавічы на беларуска-расійскай памежжы 26 мая сабраліся пісьменнікі, паэты і барды з усёй Магілёўскай вобласці, Гомеля, Мінска і суседніх расійскіх абласцей. Свята, якое праводзіцца на лузе каля ракі Бесядзь, назвалі ў гонар беларускага паэта Алеся Пісьмянкова, урджанца гэтых месцаў. Сёлета «Пісьмянкаў луг» стаў больш маштабным, пераўтварыўся з раённага мерапрыемства ў абласное. Са сцэны гучалі вершы, народныя асамблеі спявалі і танцавалі, працаваў горад майстроў.

На лузе гэтым разам усталявалі камень, які важыць аж 22 тоны. На ім ёсць таблічка з назвай фестывявалю, і гэты валун арганізатары лічыць сімвалам таго, што «Пісьмянкаў луг» стане тамі ж трывалым і штгод будзе сустракаць на Касцюковіцшычне творчых людзей з Беларусі і Расіі.

Ілона ІВАНОВА.

НЯХАЙ ЖЫВЕ НАТХЕННЕ!

У Віцебску ўпершыню адбыўся ўсебеларускі міжнацыянальны фестываль сямейнай творчасці «Таленавітыя разам». Цікава, што нацыянальны склад удзельнікаў быў вельмі багаты: беларусы, цыганы, яўрэі, рускія, грэкі, латышы.

Сямейная творчасць была прадстаўлена вакальнымі і харэаграфічнымі нумарамі, інструментальнай музыкай, арыгінальнымі жанравымі формамі… Фэст арганізавалі Віцебскае грамадскае аб’яднанне «Гарадская яўрэйская абшчына» сумесна з Цэнтрам культуры «Віцебск» і Кастрычніцкім раённым камітэтам ГА «Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі» Віцебска.

— У фестывалі бралі ўдзел творчыя сем’і з дзецьмі, сямейныя ансамблі і нават творчыя калектывы з некалькіх сем’яў, а таксама сямейныя клубы, створаныя пры яўрэйскіх грамадскіх арганізацыях, з такіх гарадоў Беларусі, як Магілёў, Гомель, Бабруйск, Мінск, Ліда, Пінск і, вядома, Віцебск, — расказалі ў Цэнтры культуры «Віцебск». — Фестываль прайшоў у два туры. Журы адбрала тых, хто трапіць у фіналы. Гала-канцэрт фэсту адбыўся ў Віцебскай абласной філармоніі, дзе сваё мастацтва прадэманстравалі самыя таленавітыя.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

«РАТУЮЧЫ» КОШКУ, ДЗЯЎЧЫНКА ЗАЛЕЗЛА НА КЛЁН НА ВЫШЫНЮ ПЯТАГА ПАВЕРХА

Раніцай у цэнтр аператыўнага ўпраўлення пры Мінскім гарадскім упраўленні МНС патэлефанавала жанчына, якая паведаміла, што яе дачка не можа злезці з дрэва ў двары жылга дома па вуліцы Куйбышава.

Прыбыўшыя на месца выкліку выратавальнікі ўбачылі, што прыкладна на адзэнцы пятага паверха (!) на высокім клёне сапраўды знаходзіцца дзяўчынка. Каб зняць 13-гадовую вучаніцу адной са сталічных школ з вышыні каля 15 метраў, работнікі МНС выкарысталі лесвіцу. Высветлілася, што тая папелзла на дрэва, каб зняць кошку, якая, як меркавала дзяўчынка, не магла самастойна спусціцца.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)
 Буян, Галка, Жогаўка, Гнядая... І 12-гадовы конь Малыш, старэйшы ў табуне. Самы любімы, спакойны, працавіты і цягавіты. А літаральна два дні таму ў табуне адбылося папаўненне. Праўда, чорнаму жарыятыку ячэ не паспелі прыдумаць мянушку. Хто ведае, можа, зорачка на лбе падкажа гэтае імя. Ці ўнукі прыдумаюць, альбо сусед, копішні саўгасны конюх.

— Мой старэйшы сусед Мікалай Крыжанкоў усё жыццё трымаў каня. І цяпер у свае 85 мае на падвор'і варанога памочніка. Гэта для мяне сапраўдны прыклад вяскоўца-гаспадара. Мікалай Сцяпанавіч дапамагае мне добрымі і сучаснымі парадкамі ў абходжанні з жывёламі, — кажа Уладзімір Канцавы. — Ён нават купвае маіх гадванцаў у рэчы.

За хатай Канцавых рэчка Покаць робіць два зігзагі, утвараючы паўвостраў. Тут коням сапраўднае раздолле. Табун сам выходзіць са стойла і кіруецца на любы лужок — цяпер жоўты ад кветак. Калі няспертная спека ці далажа машкара, коні самастойна брыдуць у двор, хаваюцца пад навесам.

Амаль 20 тон сена трэба на зіму валосавіцкаму табуну. Паспрабуй накасі гэтэўлікі! Але Уладзімір Канцавы не жаліцца: травы на лугу колькі хочаш, а вось ахвотных касіць, як раней, няма. Ды і сын Міхаіл — першы памочнік у працы з коньмі, даць рады на гэтым зялёным жніве. Гэта з ягонаю, сынавай, падтрымкай Уладзімір Яўменавіч і распачаў сваю каняферму.

— У нашым саўгасе некалі было 80 коней. Яшчэ хлапчуком я дапамагаў ганяць табун у начное, раннямі прыганяў яго ў брыгаду на працу. Колькі радасці было і ў мяне, і ў іншых вяскоўцаў хлапчыкаў! — прыгадвае Уладзімір Канцавы. — Ці набярэцца цяпер два дзясяткі? А дзеці, калі гэтак пойдзе справа, хутка развучацца адрынацца каня ад каровы. А ўжо каб на каня ўзбрацца...

Пенсіянер лёгка, амаль па-юначы ўскоквае на Малыша і горда пазірае на фоне свайго разнаснага табуна.

Анатоль КЛЯШЧУК. Фота аўтара.

Чачэрскі раён.

ВАЛОСАВІЦКІ ТАБУН У ДЗЕСЯЦЬ ГРЫЎ

КУПАЛА Ў АНЛАЙНЕ

Днямі ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі (НББ) стартаваў праект «Светац беларускай паззіі», прысвечаны 130-годдзю з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Янкі Купалы.

У рамках літаратурна-мастацкага праекта адбылася прэзентацыя факсімільнага выдання паэтычнага зборніка Янкі Купалы «Шляхам жыцця» і віртуальнага праекта «Янка Купала і Якуб Колас».

— Моладзь зараз любіць чытаць не столькі з паперы, колькі з электронных носьбітаў, — распавядае Раман Матульскі, дырэктар НББ. — Якраз на такое кола чытачоў розныя электронныя інфармацыйныя рэсурсы, фундамент якога ўжо гатовы. Гэты рэсурс будзе ўсім даступны ў інтэрнэце і прысвечаны нашым класікам — Янку Купалу і Якубу Коласу. Там плануецца змясціць абсалютна ўсе творы пэсменнікаў, уключаючы крытыку і ўспаміны. На працягу 2012 года мы збіраем гэты рэсурс папайчы.

Таксама ў рамках праекта «Светац беларускай паззіі» адкрылася юбілейная кніжна-ілюстрацыйная выстава «Плянёр беларускай душы». На ёй прадстаўлены самыя першыя выданні твораў Янкі Купалы, датаваныя 1920—1930-мі гадамі.

Зоя СВЕТЛЯЯ.

ЦУДУ НЕ АДБЫЛОСЯ

Фільм «У тумане» Сяргея Лазніцы з Баранавічаў паводле аповесці Васіля Быкава на 65-м Канскім кінафестывалі атрымаў прэстыжны прыз Міжнароднай федэрацыі кінапрэсы FIPRESI.

70-гадовы Міхаэль Ханеке — двойчы ўладальнік Залатога пальмавага галінкі Канскага кінафестывала.

Хаця надзеі было мала, бо сёлета ў конкурснай праграме Канаў удзельнічала занадта шмат сур'ёзных і вядомых рэжысёраў адразу, — але ўсе спадзяваліся на цуд. А раптам экранізацыя Быкава прынесла поспех Беларусі на міжнароднай кінасынале... Не, Лазніцу не пакрыўдзілі ў Канах. Прыз FIPRESI хоць і прэстыжны, але ў гэтай сітуацыі дужа падобны на суцыяльна-заахвочвальны.

Каб у Лазніцы не знікла жаданне здэціць у Канах надалей. Расійская прэса, напрыклад, тут жа назвала прыз «У тумане» другім расійскім прызам у Канах. Першы атрымала вучанка Аляксея Ушчэра Таісія Ігуменцава за кароткаметражны фільм «Дарога на». Беларусь быццам бы і ні пры чым... Хаця, як ні круці, гаворка ў фільме ідзе ў першую чаргу пра Беларусь і беларусаў.

Гэтым разам Кана апанавала любоў. Стужка «Любоў» вядомага аўстрыйскага мизантропа Міхаэля Ханеке атрымала «Залатую пальмавую галінку». Фільм распавядае пра любоў пра стэрць у самым простым сэнсе. Перад намі састарэлая пара. Жонка смяротна хворая. Муж-пенсіянер даглядае яе, праходзячы разам са сваёй абранніцай праз усе самыя цяжкія фізічныя і псіхалагічныя выпрабаванні невылечнай хваробы. Сапраўднае пачуццё выпрабуеца толькі так. Ханеке ў сваім рэпертуары.

Астатнія прызны размеркаваліся паміж 22 стужкамі-удзельніцамі асноўнага конкурсу даволі цікава, хаця і прадказальна. Старшыня журы, кінарэжысёр Нані Марэці, якога яшчэ называюць італьянскім Вудзі Аленам, мае вельмі свеаеаблівыя погляды на кіно. Другі па значнасці прыз — Гран-пры — атрымаў італьянскі рэжысёр Матэа Гароне за сатырычную камедыю «Рэальнасць». Гэта другое канскае Гран-пры рэжысёра. Прыз канскага журы атрымаў фільм «Доля анёлаў» англічанкі Кена Лоўча, добра вядомага па выдатнай стужцы «Вечер, які гайдае верас». Прыз за найлепшы сцэнарый дастаўся фільму пра каханне і рэлігію «За ўзгоркамі» румына Крысціяна Мунджу. Узнагарода за найлепшую рэжысуру дасталася Карлусу Рэйгадасу з Мексікі за стужку «Post Tenebras Lux». Нагадаю, што стужка «Нямое святло» Карлуса Рэйгадаса атрымала прыз за найлепшую рэжысуру на «Лістападзе-2008». Так што беларусы прыблізна могуць увяць, наколькі забытыя і складаны новы фільм рэжысёра.

Мінула адна з найгадоўнейшых кінападзей гэтага года. Вынікі Канаў-2012 у чарговы раз паказалі, як важна ў свеце мастацтва мець сваю «группу падтрымкі». І што калі ты маеш не толькі талент (не столькі талент?), але ўжо і нейкае імя, — каштоўныя ўзнагароды атрымаць становіцца значна прасцей. «Залатыя пальмавыя галінкі» часта прыходзяць з узростам.

Вольга ЧАЙКОўСКАЯ.

Лясы-баласы

ВЫНІКІ «ЕЎРАБАЧАННЯ-2012»: ШВЕЦЫЯ Ў ЭЙФАРЫ, БЕЛАРУСЬ У ЗАДУМЕННАСЦІ

У мінулую суботу 57-ы міжнародны песенны конкурс, што адбываўся ў Баку, завяршыўся — пераканаўчай і загадкай прадказанай перамогай шведскай спявачкі з мараканска-берберскімі каранямі Ларын. Яе містычна-энергічная кампазіцыя «Эйфарыя», калі меркаваць па набраных 372 балах, сапраўды прывяла ў падобны стан як публіку, так і журы з чатырох дзясяткаў еўрапейскіх краін. «Буранаўскія бабулі» з Расіі, на расчараванне шматлікіх зласліўцаў, упэўнена ўзялі «сярэбраныя» 259 балаў, Жэлька Эксімавіч з Сербіі — «бронзавыя» 214. На 4 і 5 месцах — Азербайджан і Албанія, а ў топ-10 увайшлі таксама Эстонія, Турцыя, Германія, Італія і Іспанія. Зрэшты, гэта ўсяго толькі конкурс...

Адначасова з фінальным галасаваннем сталі вядомыя і вынікі паўфіналу, якія беларусы не парадавалі: гурт «Litesound» заняў 16-е месца з 18 удзельнікаў свайго паўфіналу. З 35 набраных нашай краінай балаў максімум — 12 — паставіла толькі Украіна. 8 балаў дала Грузія, 7 — Літва, 4 — Мальта, 2 — Харватыя, па 1 — Македонія і Нідэрланды. Да слова, апошняя краіна набрала аднолькавую з Беларуссю колькасць балаў, але заняла вышэйшае месца, бо за яе прагаласавала больш удзельнікаў.

Ірландскаму дуэту «Edward» не дапамаглі ні водаўстойлівая «ляць», ні маленькія сцэнічныя фантан, ні скаккі а-ля Дзіма Білан — гурт заняў месца значна ніжэйшае, чым летась.

«ЕЎРАБАЧАННЕ»: БЕЛАРУСЫ, ДАЙЦЕ САБЕ ШАНЦ!

Паглядзеў дзямі тэлезапіс «Еўрабачання-1982». Апанутыя людзі спяваюць у мікрафон — міліённы конкурс. У 2012-м «Еўрабачанне» ўсё больш падобна да шоу «Хто каго больш здзіўіць»: тут ваю і голія азадкі (Аўстрыя), і пер'е індзейцаў (Галандыя), і ўжыванне спецафектаў на экране (Украіна). Ці ёсць тут месца творчасці?

Парусы з «Litesound» у гэтым кантэксце сёлета шаркалі ножкай — свая «фішка» з завясанымі і паветры была і ў іх. Але ці ў «фішках» сутнасць? У нас любяць казаць: маўляў, у Беларусі да «Еўрабачання» ставяцца занадта сур'ёзна, а ў «ёўропах» гэтую лухту даюць ніхто не глядзіць, і толькі наўняў беларусы ўспрымаюць яго, як Алімпіяду.

А вось і не. У «ёўропах» конкурс мае такую ж папулярнасць, як і ў нас: ім цікавацца, галасуюць і перажываюць за краіну падчас выступлення. Пытанне ў іншым. Калі мы ўспрымаем «Еўрабачанне» як спорт, то і падрыхтоўка павіна быць адпаведнай. Бо адкуль жа ўзяцца медаль, калі артыст пачынае рыхтавацца да выступлення за тры месяцы? Гэта як з дыпломнай працай ва ўніверсітэце: працу, якую пішучы тры месяцы, прасцей абараніць, чым тую, што напісалі за тры дні.

Ды і ў «ёўропах», калі артыст не дайшоў да фіналу, яго ніхто не чую і не вінаваціць, як часта адбываецца ў нас. Чаму? Таму што артыста выбіралі яго суайчыннікі. Чаму ў нас усё сабак вешаюць на выканаўцу, незразумела.

У Германіі і Славеіні спецыяльна для адбору выканаўцаў стварылі перадачы тыпу «Наша зорка для «Еўрабачання». Сутнасць такая: на кастынг адбіраюць лепшых кандыдатаў, а затым штотыдзень у правым эфіры гэтыя спевакі саборнічаюць паміж сабой. У фінале, куды выходзіць два канкурсанты, яны выконваюць па тры свае песні — перамагае тая, за якую прагаласавала найбольш глядачоў. Усё прайшло, проста і цікава. Ці маглі б такое існаваць у нас?

АПЛАЦІ ПРАЗ ІНТЭРНЭТ — ЗІРНІ ПА-ІНШАМУ НА СВЕТ

Інтэрнэт-эквайрынг — перспектыўны кірунак супрацоўніцтва банкаў і гандлёва-сэрвісных арганізацый

«Быць заўсёды побач» — такі дэвіз Беларускага. Практычна кожная беларуская сям'я карыстаецца паслугамі нашага банка. Мы дабіліся таго, што банк часта заслужана называюць «на-родным».

Утрымліваючы на працягу многіх гадоў лідзруючы пазіцыі па кірунку эквайрынгі ў арганізацыйна-гандлёвым і сэрвіс, вырашылі быць побач з трымальнікамі банкаўскіх карт і ў сетцы інтэрнэт. Беларусбанк з 2010 вядзе працу ў сферы інтэрнэт-эквайрынгі, г.зн. забяспечвае разлікі па аперацыях аплаты за тавары, работы і паслугі, ажыццёўленыя з выкарыстаннем банкаўскіх пластыкавых карт і інтэрнэт-крамах. Гэты кірунак сапраўды вельмі перспектыўны. Паводле статыстыкі, больш як 30% насельніцтва Беларусі мае доступ у інтэрнэт, адпаведна, папулярнасць здзяйснення пакупак у інтэрнэт-крамах будзе расці. Цяпер зусім не абавязкова хадзіць па крамах у доўгія пошукі неабходнага тавару; у лічынны секунды яго можна знайсці ў анлайн-рэжыме праз інтэрнэт.

На сёння банк склаў больш за 60 дагавораў з інтэрнэт-крамамі. Сярод найбольш партнёраў такія папулярныя крамы, як www.policy.by, www.kviti.by, www.ticketpro.by, www.eda.by, www.pokupon.tut.by і інш. Мы разлічваем на шматразовае павелічэнне гэтага пераліку да канца бягучага года.

— **Якія, на ваш погляд, адметныя рысы беларускага інтэрнэт-эквайрынгі?**
 — Перш за ўсё, пакуль можна адзначыць асыражонасць беларускіх карыстальнікаў, а таксама не вельмі шырокі асартымент тавараў і паслуг, які прадстаўляецца айчыннымі інтэрнэт-крамамі.

Паводле даследаванняў, самым папулярным таварам для беларусаў у анлайн-крамах з'яўляюцца кнігі і канцэртныя білеты. На другім месцы — бытавая тэхніка, трэцяе месца падзяляюць касметыка і парфума, а таксама камп'ютары і камплектыручыя. Усё больш папулярнай становіцца дастаўка ежы на дом. Што

ж датычыць адзення і абутку, для еўрапейцаў і амерыканцаў купляць адзенне ў інтэрнэце — гэта норма. Беларускі спажывец любіць вопратку памацаць, прымераць і г.д.

Але зноў жа, усё развіваецца і істотны прагрэс прыкметны.

— **Існуе меркаванне, што рабіць пакупкі ў сетцы інтэрнэт небяспечна. Некаторыя людзі проста бяжыць страціць грошы, якія з'яўляюцца на картцы. Ці апраўданы гэтыя асцярогі і як трымальніку карткі засцерагчы свае грошы пры ажыццяўленні інтэрнэт-плацяжы?**

— Гандаль у сетцы інтэрнэт сапраўды з'яўляецца відам дзейнасці з больш высокім узроўнем рызыкі, чым, напрыклад, гандаль у звычайных крамах. Мы не можам сабе дазволіць рызыкаваць бяспекі і даверам кліентаў, таму вельмі шмат увагі надаём пытаням інфармацыйнай бяспекі.

Махлярства, як правіла, узнікае там, дзе не забяспечаны належны ўзровень бяспекі перадачы звестак. Банк выкарыстоўвае правяральны праграма-тэхнічныя сродкі абароны звестак, рэкамендаваны міжнароднымі плацежнымі сістэмамі. Трымальнік карткі самастойна ўсталюе пароль для правядзення аперацый аплаты. Прымяненне спецыяльнага пратакола 3-D Secure надзейна засцерагае як інтэрнэт-краму, так і трымальніка карткі ад рызыкі ўзнікнення ашуканскіх аперацый.

Акрамя гэтага, існуюць элементарныя меры бяспекі, якія павінен выконваць любы трымальнік пластыкавай карткі падчас правядзення плацяжы ў інтэрнэце: праводзіць інтэрнэт-плацяжы толькі са свайго камп'ютара; падтрымліваць у актуальным стане антывірусныя праграмы; быць уважлівым; перад правядзеннем аплаты неабходна азнаёміцца з умовамі аплаты, вяртанна (адмены), пакрыцця і дастаўкі заказу; ніколі не пазваць ПІН-код карткі падчас працы ў сетцы інтэрнэт; выкарыстоўваць інтэрнэт-сайты, якія прымяняюць спецыяльныя праграмы сродкі для абароны;

пажадана мяняць пароль 3-D Secure пасля правядзення кожнага інтэрнэт-плацяжы.

— **Чым выгаднае супрацоўніцтва з банкамі інтэрнэт-крамаў?**
 — Зараз гандаль з выкарыстаннем сеткі інтэрнэт з'яўляецца прывабным для пакупнікоў і дае новыя магчымасці для рэалізацыі тавараў, работ (паслуг) для прадцаўцоў.

Сучасная інтэрнэт-крама — гэта не толькі сродак дэманстрацыі інфармацыі аб наяўнасці і асноўных спажывецкіх уласцівасцях тавараў, а ў першую чаргу сродак продажу тавараў. Прадавец атрымлівае магчымасць аперацыйна ўсталюваць кантакт з пакупніком і атрымліваць грашовыя сродкі за рэалізацыя тавараў.

Для інтэрнэт-крам супрацоўніцтва з банкамі прынясе шэраг пераваг, сярод якіх можна вылучыць наступныя:

— **па-першае**, істотнае павелічэнне кліёнцкай базы і колькасці каналаў продажаў;

— **па-другое**, гарантаванае атрыманне грашовых сродкаў у аплату за тавары, работы (паслуг);

— **па-трэцяе**, паніжэнне выдаткаў на ўтрыманне гандлёвых памяшканняў і персаналу;

— **па-чацвёртае**, Беларусбанк прапануе паніжаны памер узнагароды пры правядзенні плацяжы з выкарыстаннем пластыкавых карт і ў сетцы інтэрнэт.

Для пакупніка выгады таксама відавочныя. Гэта пашырэнне магчымасці выбару тавараў і спосабаў аплаты; эканомія часу; магчымасць адразу рэалізаваць жаданне набыць тавар, апаціўшы яго банкаўскай пластыкавай карткай; кругласутачная работа сістэмы; прыём да аплаты банкаўскіх пластыкавых карт і вядучых міжнародных плацежных сістэм Visa International, MasterCard Worldwide.

Дарчы, да канца бягучага года плануецца рэалізаваць магчымасць ажыццяўлення інтэрнэт-плацяжы з дапамогай пластыкавых карт нацыянальнай плацежнай сістэмы «Белкарт».

Гутарку вёў Віталь ГЛІНСКІ.

УНП 100329912

Ледзь не загінуў ад цыгарэты

У Мінскім раёне мужчына ледзьве не загінуў, калі зануу на ўзбочыне дарогі з непатушанай цыгарэтай.

49-гадовы мужчына, непрацуючы хіжар вёскі Каралёў Стан, атрымаў апёкі ў выніку неасцярожнага абыходжання з агнём пры курэнні ў нецвярозым стане. Як было ўстаноўлена, вяртаючыся дадому з крамы, пацярпелы заснуў з цыгарэтай у руках на ўзбочыне дарогі. Удзень яго побач з домам па вуліцы Набярэжнай знайшлі мясцовыя хіжары. Брыгада хуткай дапамогі даставіла пацярпелага ў медучастку сталіцы. Мужчына атрымаў тэрмінагальцыйную траўму, тэрмічныя апёкі галавы, тулава, верхніх канечнасцяў першай-чацвёртай ступеняў (50 працэнтаў паверхні цела).

Сяргей РАСОЛЬКА.

Захрас каленам у яблыні

У Маргілёве выратавальнікі вызвалі хлопчыка, нага якога захрасла ў ствале дрэва, што раздвоілася.

Як расказалі ў Міністэрстве па надзвычайных сітуацыях званок у службу выратавання паступіў каля шасці гадзін вечара. Тэлефанаваў бацька дзіцяці. Здарэнне адбылося ў двары дома па вуліцы Пфафасоннай. На месцы выратавальнікі ўбачылі, што калена 6-гадовага хлопчыка захрасла ў ствале яблыні, які раздвоіўся ад, на вышыні 60 сантыметраў ад зямлі. Каб вызваліць малага работнікі МНС выкарысталі ручны гідраўлічны інструмент. Пасля вызвалення нагі хлопчыка перадалі бацькам, у медыцынскай дапамоце ён патрэбы не меў.

Сяргей РАСОЛЬКА.

Не курьце, музыкі!..

У вёсцы Панцялейкі Браслаўскага раёна ў выніку пажару ў палове дома загінуў гаспадар, а ягоны гошч-індустрыялец атруціўся чадным газам.

— Апошні, 48-гадовы грамадзянін Рэспублікі Латвія, без прытомнасці з прыкметамі атручэння чадным газам быў дастаўлены ў Браслаўскую цэнтральную раённую бальніцу, — паведамілі ў Віцебскім абласным упраўленні па надзвычайных сітуацыях. — Як мяркуюць, прычына пажару — неасцярожнасць пры курэнні. У выніку пажару была таксама знішчана маёмасць, пашкоджаны сцены, стольняе перакрыцце. Але да другой паловы дома агонь не дайшоў. Там жыў сявак заўганаўца.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

Ілья ЛАПАТО

ДОМІК ВОКНАМІ Ў САД

■ Здравае харчаванне

Топчам бульбу з яйкамі

Беларускія вучоныя гатовы заняцца маніторынгам харчавання розных груп нашага насельніцтва — даследаваць, якія прадукты пераважаюць у рацыёне, якім чынам гэта адбываецца на ўзроўні захваральнасці, вызначыцца з рэкамэндацыямі адносна таго, як прадухліць дэфіцыт тых ці іншых рэчываў... Усе гэтыя і шэраг іншых важных момантаў адлюстраваны ў канцэпцыі дзяржаўнай палітыкі здаровага харчавання. Яе праект быў прапанаваны ўраду яшчэ два гады таму і дагэтуль знаходзіцца на разглядзе. Як, дарэчы, і распрацаваны ў 2008-м праект закона аб дзіцячым харчаванні. Падобныя дакументы існуюць ва ўсіх цывільізаваных краінах, як, між іншым, і асобныя інстытуты (або акадэміі) харчавання. У Беларусі ж пытаннямі таго, што і як спажываецца ў краіне, займаецца адрозна некалькі структур, аднак агульнага погляду на жыццёва важнае пытанне няма.

— Канцэпцыя патрэбна для вызначэння прыярытэтных напраў у справе ўкладання грошай, — тлумачыць начальнік аддзела харчавання Навукова-практычнага цэнтру НАН Беларусі па харчаванні, доктар медыцынскіх навук Элеанора КАПІТОНАВА. — Што неабходна зрабіць сёлета, што праз год, каб у выніку можна было сур'ёзна гаварыць пра здоравае харчаванне ў нашай краіне...

Пакуль Беларусь мае шэраг дробных даследаванняў, што з розных бакоў акрэсліваюць сітуацыю, але не дазваляюць зрабіць грунтоўныя навуковыя высновы, якія маглі б акрэсліць шляхі па змяненні становішча. Вось, скажам, даныя Нацыянальнага статыстычнага камітэта ўказваюць на дэфіцыт пэўных прадуктаў у рацыёне сярэднястатыстычнага беларуса. Ён ужывае, напрыклад, 190 г мяса ў дзень пры норме 290 г. Такім чынам, мае месца недаатрыманне амаль 20 кг мяса і мясapодуктаў у год... Амаль кожнаму з нас не хапае таксама 65 кг фруктаў і ягад, 16 кг гародніны і бахчавых, 220 кг малака і малочных прадуктаў у год. Перабармае, хіба, бульбы — на 36 кг. Адзінае, што блізка да нормы, — гэта колькасць ужывітых яек.

Калі прычыны абумоўліваюць такое становішча — трэба высвятляць. Абавязкова трэба, паколькі падобнае харчаванне неўжывае рацыянальна, збалансавана і паўнавартасна. А толькі тады зольна забяспечыць чалавека жыццёва неабходнымі рэчывамі — макра- і мікраэлементамі. Розныя аўчынныя даследаванні ў краінах пацвярджаюць яны дэфіцыт, скажам, селену, кальцыю, фоліевай кіслаты, цынку, жалеза, вітамінаў С і D у асобных групах насельніцтва. Што такое недахват карысных рэчываў, сучаснаму чалавеку ўжо тлумачыць не трэба. Гэта хваробы і нізкая працягласць жыцця. Няправільнае харчаванне можа спрыяць развіццю сардэчна-сасудзістых, анкалагічных, імуналагічных, страўнікава-кішачных, эндарынных хвароб. Мала то пра гэта не чуў, аднак мала хто хоць бы паспрабаваў нешта змяніць ва ўласным рацыёне.

У свеце даўно і настойліва вывучаюцца крытэрыі, якія спалучылі трымаюцца падчас выбару харчовых прадуктаў. У 2009 годзе даследчыкі Італіі, Германіі і Грэцыі прышлі да цікавай высновы. Еўрапейскі робяць свой выбар паводле трох крытэрыяў: склад прадукту, карысць для здароўя і сансарныя характарыстыкі (смак, пах, колер). У хвасце спісу аказаліся не толькі кошт, але і тое, што ўрапейцам не важна, ці аказвае прадукт уплыў на зніжэнне вагі. «Я думаю, гэта можна лічыць карговым доказам таго, што харчовыя прадукты ніколі не стануць для чалавека найпершым прадуктам для здароўя, — кажа намеснік генеральнага дырэктара па стандартызацыі і якасці НПЦ НАН Беларусі па харчаванні, кандыдат хімічных навук Ірына ГРОМОВА. — Як бы там ні было, мы ўсе ўсё роўна хочам паесці смачнае. Мы ўсё роўна разважаем прыкладна так: лепш я з'ем тое, што мне падабаецца, а потым, можа, наведваю транажорную залу. Гандаль сёння прапануе карысныя і бяспечныя прадукты, гэтаму спрыяе работа ў тым ліку аўчынных вучоных. За гэта ў нашым цэнтры адказвае спецыяльна адладжаная сістэма... Але што рабіць са смакавымі перавагамі?»

Святлана БАРЫСЕНКА

СЭРВІС КАЛЯ ДАРОГІ

Не, размова не пойдзе пра цывільныя прыбыральні і аб'екты харчавання прыдарожнага сэрвісу, хоць усё гэта ў сядзібе «Ёлкі-палкі» Быхаўскага раёна, якая размясцілася побач з трасай, безумоўна, ёсць. І ўтульны дамок з ацаленай драўніны, хоць і працуе сядзіба ўсяго год, ужо вядомыя многім падарожнікам. Назва «Ёлкі-палкі» не выпадковая: яна — як напамін аб старых трактах, што вялі ў бок Расіі; уздоўж дарогі ў час доўгага падарожжа можна было прыпыніцца адпачыць у невялікіх дамках, на якія, каб апошня былі здалёк відаць, зімой вешаліся яловыя лапкі, а вясной тэя «ёлкі» ператвараліся ў палкі. У сядзібе «Ёлкі-палкі» выпякаецца хлеб. Склеп даўжынёй 17 метраў застаўлены бярэзавікам. Тут можна пакаштаваць самаробную калінавую настойку. У планах — падаваць жывое піва. Праўда, напоі ў сядзібе «Ёлкі-палкі» — не таннае задавальненне.

— Я шмат працаваў у Еўропе. У мяне яшчэ ёсць бізнэс, звязаны з апрацоўкай дрэва, — расказвае гаспадар сядзібы Віталь Шышоў. — Калі бываў за мяжой, бачыў, што ў многіх сядзібах зроблены скляпы і гаспадары вараць і падаюць жывое піва. Адсюль — ідэя зрабіць такое і ў нас. Безумоўна, такое піва не будзе каштаваць «пацц капеек». Наогул, лічу, што спіртное ў сядзібах не павінна быць танным, каб за той час, што людзі знаходзяцца тут, у іх не было магчымасці напіцца.

У гаспадара свае думкі і на-конт таго, якая ежа павінна падавацца гасцям. Сам ён чалавек пераборлівы, як прызнаецца, ня свежае есці не будзе, таму і пры выбары страў для сядзібы выра-

шыў, што гатаваць па рэцэптах для аб'ектаў агульнага харчавання тут не будзе. Рэцэпты падбіраліся з хатняй кухні — сваёй сямі, сёброў, знаёмых. — У асноўным людзі хочучы, каб усё было прыгатавана сваімі рукамі, а не з паўфабрыкатаў, каб прадукты паступалі са свайго агарода. Да гэтага і будзем імкнуцца. Ужо завялі прысядзібную гаспадарку, зоймемся цяпляцкі, суседзі трымаюць 5 кароў. Я цікавіся, як самі сяры рабіць. Нам дапамагаюць суседзі. Асноўная задача развіцця аградурызму — забяспечыць занятасць сельскай насельніцтва. А народ наш працалюбівы, вольны толькі не бачыць, дзе рубель ляжыць... Магчыма, аградурызм будзе садзейнічаць таму, каб усё гэта вярталася і людзі бачылі, што ёсць сэнс не з'яжджаць з вёска, а зарабляць тут...

У сядзібе «Ёлкі-палкі» працуе лазня, можна спыніцца і на начлег. Недалёка адсюль — паравот Дняпра, дзе, кажучы, цудоўная рыбалка. Можна пакаштацца на конях, якіх трымаюць суседзі. У планах яшчэ наладзіць сувязі з паліўнічай гаспадаркай. Але пра паўнацэнны адпачынак на гэтай сядзібе гаварыць яшчэ рана: пакуль гаспадарам трэба яшчэ дабудоўвацца, ставіць альтанкі. Праблема таксама ў тым, што ўчастак тут невялікі, і, як кажа гаспадар, усё, што магчыма было выжаць з гэтых 9 сотак, ім зроблена.

АЛТЭРНАТЫВА АДПАЧЫНКУ НА НАРАЧЫ

Нават людзі, якія вучацца на дызайнераў, калі

трапляюць у сядзібу «Рыбачка пухлява» ў вёсцы Чачэвічы, лічаць, што над аздабленнем лазні, жылля і ўчастка шчыраваў спецыяліст. Хаця самі гаспадары Валяціна і Вячаслаў Крупты насамрэч ніякіх дызайнерскіх курсаў не заканчвалі. Вячаслаў Іванавіч сапраўды мае залатыя рукі, і ў яго процьма ідэй, як са звычайных карчоў і кругляшоў стварыць шыкоўнае аздабленне. Нават старыя плафоны пераважваюць у яго руках у стыльня святліны. Хоць не ўсё гаспадару так проста давалася: напрыклад, лясвіцу ў гасцям даму ён перакладаў некалькі разоў — затое ў выніку атрымалася яна сапраўды каралеўскай. Але заўважым: хоць і багата сядзіба на дызайнерскія рэчы, тут няма нічога лішняга, кожнаму аб'екту (а тут ёсць нават заселены «міні-аграгарадок» для шпакоў) ідэяльна сваё месца. І нягледзячы на тое, што на ўчастку размешчаны дом саміх гаспадароў, альтанка, дзве лазні (адна традыцыйная — «па-чорнаму»; другая, японская, падаграецца энзу, і чалавек прымае водныя працэдурны на адкрытым паветры), вялікая альтанка з камяна, спартыўныя куткі (гурнікі, байцоўская груша і пальчаткі, більярд), яблыне-

аградурызм — забяспечыць занятасць сельскай насельніцтва. А народ наш працалюбівы, вольны толькі не бачыць, дзе рубель ляжыць... Магчыма, аградурызм будзе садзейнічаць таму, каб усё гэта вярталася і людзі бачылі, што ёсць сэнс не з'яжджаць з вёска, а зарабляць тут...

Меркаванне эксперта

Сярод членаў журы конкурсу на лепшую аградурыстыку — **загадчык кафедры этналогіі, музейнага і гісторычнага мастацтва, кандыдат гістарычных навук Тадэвуш Навагродскі**. Тадэвуш Антонавіч вывучае старадаўнюю беларускую кухню. Многія гаспадары сядзібы нават узялі на ўзбраенне рэцэпты, якія ўдалося запісаць навукоўцу. Я пацікавілася ў Тадэвуша Антонавіча пра яго думкі наконт аградурызму. — Аградурызм уплывае на адраджэнне традыцый, і традыцыі таксама садзейнічаюць развіццю аградурызму. Калі сядзібы развіваюцца, з'яўляецца попыт на нейкую ўнікальнасць, мясцовую кухню, традыцыі. Гаспадары пачынаюць гэта вывучаць і нешта прапаноўваць турыстам. — **А чаго не хапае сучасным сядзібам?** — Арыгінальнасць, «разынкі». Часам бачыш, што ў чалавека ёсць хватка, ён зможа замацавацца і прыцягне турыстаў. Але ці прапануе нешта арыгінальнае? Не хапае мясцовай спецыфікі. — **Можа, неабходна стварыць нейкія дапаможнікі для гаспадароў сядзібы?** — Безумоўна, але не ў маштабах краіны, а рэгіёнаў. Напрыклад, можна апісаць пэўныя асаблівасці нейкай мясцовасці — строі, спевы, кухню, традыцыі, звычкі. І праз сядзібы гэта можна адраджаць, як, напрыклад, на Лепельшчыне адноўлены абрад «Жаніцтва Цярэшкі». У многіх сядзібах збіраюцца старыя рэчы, адкрываюцца этнаграфічныя музей.

— Арыгінальнасць, «разынкі». Часам бачыш, што ў чалавека ёсць хватка, ён зможа замацавацца і прыцягне турыстаў. Але ці прапануе нешта арыгінальнае? Не хапае мясцовай спецыфікі.

— Можа, неабходна стварыць нейкія дапаможнікі для гаспадароў сядзібы? — Безумоўна, але не ў маштабах краіны, а рэгіёнаў. Напрыклад, можна апісаць пэўныя асаблівасці нейкай мясцовасці — строі, спевы, кухню, традыцыі, звычкі. І праз сядзібы гэта можна адраджаць, як, напрыклад, на Лепельшчыне адноўлены абрад «Жаніцтва Цярэшкі». У многіх сядзібах збіраюцца старыя рэчы, адкрываюцца этнаграфічныя музей.

— Арыгінальнасць, «разынкі». Часам бачыш, што ў чалавека ёсць хватка, ён зможа замацавацца і прыцягне турыстаў. Але ці прапануе нешта арыгінальнае? Не хапае мясцовай спецыфікі.

НА ПІЦЦЫ

Гэтая сядзіба з Асіповіцкага раёна заяўлена ў намінацыі «Экасядзіба». Тут сапраўды усё квітнее з ранняй вясны да позняй восені, розныя фарбы змяняюць адна адну і размясцілася сядзіба на малюнічым беразе ракі, усё члены журы заўважылі, што сядзібу трэба было б адзначыць за гэцінасць. Адно тое, што нас сустрэлаі з гармонікам і душэўнымі песнямі (прычым фальклорны ансамбль беларускай народнай песні «Вясёлле» тут часты голец), чаго варта. А яшчэ шмат цікавага мог расказаць і добры сябар гаспадароў сядзібы — былы дырэктар мясцовага музея Сямён Бародзіч. І з самімі гаспадарамі за душэўнымі размовамі можна прывесці не адну гадзіну, ды так, што тут сабе адчуеш не кліентам, не турыстам, а менавіта дарогім гасцем. Як для каго, а для мяне такі складні адпачынку падаецца куды больш важным за ўтульны дамок з цывільным санвузлом (а тут усё гэта ёсць).

Кажучы, гэтыя мясціны незвычайныя, тут асабліва аўра, якую адчувае кожны, хто прыязджае ў вёску Дараганова. Сама гаспадыня Аліна Зейдэль расказвае:

— Мы прыехалі ў цудоўнае месца. Яно нам спадабалася, мы тут і «захраслі». Я пражыла 25 гадоў у Бабруйску, прычым кватэра была ў цэнтры горада. А калі прыехала сюды — адчула аднае з прыродай. Мне было вельмі радасна і зусім не хацела асьцюль з'яжджаць, хаця мелі колькі хочаш магчымаму перабраць у горад... Заўважу, што сужэнцы — медыкі: Аліна Патроўна — псіхіятр, зараз працуе на меснікам галоўнага Асіповіцкага раённага лякарня, Аляксандр Канстанцінавіч — урач агульнай практыкі. Хто-хто, а яны да кожнага гасця могуць знайсці падыход — не дзіва, што многія з імі і пра асабтае жыццё гутарыць, і заўсёды могуць атрымаць па-раду.

Гаспадыня можа і травяную гарбату зрабіць. Аляксандр Канстанцінавіч валодае пчалатарыяй (тут свая пасека). Хто не палюецца схадзіць да крыніцы з гаючай вадой, адзначыць, што вада спрыяе прыгажосці, паліпшае стан скуры. А яшчэ вам раскажучы і пра вялізны валун, які таксама лечыць, бо да яго і па сёння ходзяць жанчыны, якія доўгі час не могуць зацярпаць.

Неўпрыкмет за распадамі пра мясцовыя адметнасці, гісторыю і паданні ды рознымі медыцынскімі заўвагамі бляжыць час. А на беразе смажачы шашлык, гатуецца ошка. Можна, гоці таксама патрапіць на смачныя драўні з мянчальна, самаробнай каўбаскай, пальцам піханымі, ці суп з фасолія або грыбамі (летас хваліцца гаспадыня, бывала, удзены на 600 штук бэльых брала, і, як вынік, сёлета ў гаспадароў слоікаў 30 адборных баравоў). Летам у агародзе заўсёды добры ўраджай перцаў і памідораў (плошча ўчастка — каля гектара зямлі). Тут і вноў сваё (толькі з вінаградом больш за сто літраў, а яшчэ — на парэчках і ажыне), і нават гарэлка — па старажытным вясковым рэцэпце з парасткаў пшчынцы.

А можа, таму тут сабе ўтульна адчуваеш, што «домік вокнамі ў сад», дзе прыпыняюцца турысты, рабіўся для сябе. У сужэнцы Зейдэль чавёрта дзяцей. Як дзеці павырасталі, паехалі вучыцца, дамок не пустуе — пастаянна прымае гасцей.

— А не будзе гасцей, самім спатрэбіцца, — жартуе гаспадар. Нас ужо з зямлі і, унутры 12 чалавек, адыграем новыя вяселлі — стане яшчэ больш...

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ.

ПЕРАКУЛІЎСЯ НА ЛОДЦЫ

Пра здарэнне ў службу выратавання паведамлілі відэаочы: у Смалявіцкім раёне на возеры Судобле тоне чалавек. Работнікі МЧС за 200 метраў ад берага на паверхні вады убачылі чалавека, які трымаўся за борт перакуленай драўлянай лодкі. Выратаваны аказваў працяжым 33-гадовым жыхаром Жодзіна, ён быў нападлітку.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ШАХМАТЫ

Пад рэдакцыяй майстра спорту Уладзіміра СЫЧОВА.

ПРЫЗВАННЕ

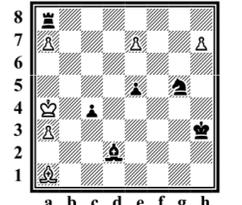
Споўнілася 60 гадоў вядомаму беларускаму шахматнаму майстру ФІДЭ на шахматнай кампазіцыі Рыгору Якаўлевічу Сляпяну. Крху аб ім самім. Ён нарадзіўся ў 1952 годзе ў Мінску. Фізік-тэарэтык. Доктар фізіка-матэматычных навук. Галоўны навуковы супрацоўнік НДІ ядзерных праблем пры Беларускім дзяржаўным універсітэце.

Увесь свой вольны час юбіляр аддае складанню шахматных зюдаў, якімі захапляецца з 1967 года. З гэтага часу ім складзена больш за сто зюдаў, многія з якіх адзначаны на конкурсах і спартыўных. Трэба адзначыць тэма месца ў адметным матчы СССР супраць астатняга свету ў 1993 годзе, у 1995 годзе зюд Р. Сляпяна спецыяльнай камісіяй пры ФІДЭ быў удастоены адзнакі «Зюд года»; чавёртае месца ў VI камандным першын-

стве свету 1996—2000 гг.; першы прыз на міжнародным конкурсе «Rochade-Eurore» ў 1997 годзе. Мноства твораў было апублікавана і на старонках нашай газеты.

Імянінкік сустрэкае свой юбілей поўным сіл і творчых задум. Ніжэй прыводзім два зюды юбіляра для рашэння аматарам шахмат.

Г. Сляпян Матч «СССР — астатні свет» III прыз, 1993 г.

а b c d e f g h

«КУПАЦЦА» ПАКУЛЬ ХОЛАДНА НАВАТ МІКРОБАМ

Але некаторыя рэкрэацыйныя зоны ўжо гатовы для адпачынку. Беларускія эпідэміялагі праінспектавалі пляжы краіны.

— Першы этап абследавання зон рэкрэацыі завершаны. На 46,5 працэнта правераных пляжаў былі знойдзены парушэнні санітарных нормаў і правілаў. Часцей за ўсё, гэта несвоечасовая ўборка, няшкошаная трава, адсутнасць кантэйнераў для збору смецця, — расказала журналістам загадчык аддзялення камунальнай гігіены Рэспубліканскага цэнтру гігіены, эпідэміялогіі і грамадскага здароўя Ірына ЖАУ-НЯК. — Адказных асоб аштрафавалі больш як на 3 мільёны рублёў.

Дзяржаўны санітарны надзор кантралюе толькі тыя пляжы, якія афіцыйна маюць статус зон адпачынку. Сёння такіх месцаў па краіне налічваецца 565. Спецыялісты адзначаюць, што некаторыя зоны рэкрэацыі пакуль не праходзілі пасля паводкі.

Дарэчы, калі з парадкам на пляжах існуюць праблемы, то мікробіялагічныя ўзоры вады эпідэміялагаў радуюць: — З узятых 1200 узораў вады нездавальняючымі аказаліся менш чым 1 працэнт. Гэта цалкам зразумела, бо вада пакуль халодная, і ў ёй некамфортна нават мікробам, не тое што людзям,

— адначыла Ірына Жаўняк. Перасярогі не дарэмныя, бо купанне ў беларускіх вадаёмах часта забараняюць, напрыклад, з-за кішэчнай палачкі або цэркарый. Калі зону адпачынку трэба ачысціць ад цэркарый, работнікі, што абслугоўваюць пляж, вымушаны збіраць ракавінкі малюскаў, якія з'яўляюцца пераможкамі гаспадарамі паразітаў. Згодна з санітарнымі правіламі, пры тэмпературы вады менш як 18 градусаў збор ажыццяўляецца 2 разы на тыдзень, а калі вада цяплейшая, чым 23 градусы, рабіць гэта даводзіцца штодзённа.

Што датычыцца камфортнасці пляжнага адпачынку, то тут, як расказала начальнік аддзела выкарыстання і аховы вод Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Беларусі Таццяна СЛІЖ, побач з рэкрэацыйнымі зонамі зроблена больш за 450 аўтастанянак, усталявана каля 700 грамадскіх прыбыральняў і 2500 кантэйнераў для смецця.

Пляжы каля вадаасцёжышчаў, якія знаходзяцца побач з Мінскам (Заслаўскае, Крыніца, Пічэ, Цна, Вяча і Дразды) падрыхтаваны для адпачынку. Як толькі дазволіць надвор'е, можна смеля туды выбірацца. Для камфорту адпачывальнікаў на пляжах плануецца усталяваць гандлёвыя павільёны.

Ганна ГАРУСТОВІЧ.

МОЦНА ПАЦЯРПЕЎ АД... МАНГАЛА

Мужчына атрымаў сур'ёзныя апёкі пры распальванні мангала.

Непрацуючы 24-гадовы грамадзянін, які працаваў у Мінску на вуліцы Зеленалугскай, увебары ў надзелу паспрабаваў распаліць мангал. Пры гэтым, як было ўстаноўлена пацэпай, праліў на сябе лёгкаўзгаральную вадакву, якую выкарыстоўваў, каб хутчэй развесці агонь. Не звярнуўшы на гэтую акалічнасць увагі, пацярпелы паднёс запаленую запалку да мангала і... Пары ўспыхнулі, адзенне на мужчыне загарэлася, што і справакавала атрыманне грамадзянінам апёкаў на вялікай плошчы. Пацярпелага шпіталізавалі ў гарадскую клінічную бальніцу хуткай медыцынскай дапамогі з тэрмічным апёкам ягадзіц, ніжніх канечнасцяў першай-трэцяй ступеняў на плошчы 45 працэнтаў паверхні цела, тэрмінгаляцыйнай траўмай. Магчыма, здарэнне адбылося яшчэ і па той прычыне, што мужчына быў нападлітку?..

БЕНЗІН ПОБАЧ З УКЛЮЧАНАЙ ПЛІТОЙ

У Мар'інаў Горцы пенсіянерка мала бензінам ракавіну на кухні пры... уключанай газавай пліце. Вынік — 7-працэнтныя апёкі цела.

Здарэнне адбылося ў 8 гадзін раніцы. У выніку ўзгарання пароў бензіну жанчына атрымала апёкі твару, верхніх канечнасцяў. Па заключэнні медыкаў, шпіталізацыя пенсіянерцы, на шчасце, не спатрэбілася. Абышлось і без пашкоджанняў у кватэры. Праўда, засталася пытанне: як такое мог зрабіць дасведчаны дарослы чалавек? Сяргей РАСОЛЬКА.

Аўтарская пазіцыя мае 12 фігур. Тэрмін адпраўлення да 15 ліпеня 2012 г. Пераможцы будуць адзначаны.

КАЛІ ДЗЕЦІ ДОМА, альбо Вялікі сямейны кошык

Ганна Пятроўна і Аляксандр Мікалаевіч Ганчаровы выходзяць 8 дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў.

Вясна і пернікі

Гарэзлівы першакласнік Сашка атрымаў асаду ад веснавой раніцы, вольнай ад школы. Каля плота цвіце шыкоўны бэз, на ганку распусціліся ландышы, у садзе стаяць у белым пладоўня дрэвы. Аднак малыя шхільны не да назірання, а да дзеяння: жукі, кот, гульні з мячом, лёгкі перакрут цукеркай... Ні секунды спакою!

Сашка — самы малодшы ў вялікім сямействе Ганчаровых. У дзіцячы дом сямейнага тыпу хлопчык некалькі гадоў таму трапіў з Чарыкаўскай бальніцы. Да яго прыйшла жанчына, спакойная, з добрымі вачыма, і спытала: «Пойдзеш да нас жыць?» Саша і яго старэйшая сястра Ганна жылі тады ў дзіцячым прыватным доме.

— Дзеці, чыя бацькі пазабавляюцца сваіх прыватна, адпраўляюць у прываткулі, і ў мяне бальцы за іх дусы, — гаворыць Ганна Пятроўна Ганчарова. — Цяпер маці Сашы і Ганнэчкі часам прывязджае з Чарыкава і тэлефануе, яна яшчэ зусім маладая жанчына. Я дазваляю ім кантактаваць. Першым разам яны не хацелі да яе ісці, але цяпер перамаглі...

Сашку цяпер 7 гадоў, Ганнэчкі — 9, і яны адчуваюць сябе ў Ганчаровых усеагульнымі любімкамі. **Вучаніца 3 класа Ганна** — бландзінка з блакітнымі вачамі і абаяльнай усмешкай, у модных джынсах і ружовай майцы, дакладна — будучая «Міс Слаўгарад». Дзіўчынка радасна павадамляе, што ўжо мае трох жаніхоў. Ёй таксама не сядзіцца на месцы...

— Мы бываем, хутка сварымся, а потым заўсёды мірымся! — выдаюць свае сакрэты дзеці.

Практычныя педагогі

Ганне Пятроўна і Аляксандру Мікалаевічу — па 55 гадоў, і зусім няшмат часу засталася да святкавання 10-гадовага юбілею іх сямейнага дзіцячага дома. Свае дзеці ўжо дарослыя, але заняцка выхаваннем сирот падтурхнула зусім не сумота, а жаданне зрабіць добраю справу.

— Я не разумею, што гэта такое — сумота, таму што заўсёды знайду сабе справу, — гаворыць жанчына. — Свае дзеці выраслі і сталі дарослымі людзьмі. А я ж заўсёды была грамадскай актывісткай і шмат займалася выхаваннем малых з праблемнымі сем'ямі.

Ганна Пятроўна па прафесіі настаўніца хіміі і біялогіі, працавала ў мясцовым аддзеле адукацыі. Кажы, што не можа цяпер уявіць сабе кабінетную працу. Муж Аляксандр Мікалаевіч быў інжынерам, але атрымаў другую адукацыю — педагогічную, і працуе ў ліцэі.

Сёння Ганчаровы выходзяць 8 дзяцей, старэйшы з якіх — 17-гадовы Руслан. Аляксандр Мікалаевіч узгадаў, як хлопчык ёў

макарону з сасіскамі і не мог спыніцца... Далейшае (і вельмі прадказальнае) развіццё падзеяў навучыла Руслана — нельга набіваць ежай страўнік увечары. Гэтая выснова, а таксама заняткі на спартыўных тронажах добра адбіліся на постаці маладога чалавека. Цяпер ён яшчэ вучыцца танцаваць вальс — хутка выпускнік вучар!

Слаўгарадская лаза

Руслан апранае кашулю ў беларускім народным стылі, каб разам з бацькам паказаць гадоўнае сямейнае хобі — **беларускае майстэрства пляцення лазы**. Два ў адным: карысна і прыгожа.

Усё гэта робіцца на ярка-зялёным лужку ў садзе. Бацька — у цэнтры маляўнічай працоўнай групы, гатовы прыйсці на дапамогу. Нават Сашка старанна пляе, але хутка стамляецца і прыстасоўвае кошык

Шыкоўны бэз каля дома Ганчаровых.

сабе на галаву ў якасці капелюша.

Выбраў з лазы Ганчаровы прадаюць. Сярэдні кошт — 25 тысяч рублёў.

— Насамрэч, добра зарабіць на беларускіх сувенірах у нас можна толькі раз на год, калі на знакамітай Блакітнай крыніцы праходзіць свята мядовага Спаса, — расказвае Аляксандр Мікалаевіч. — Таму што туды прывязджае натоўп народа з Расіі, Украіны, Прыбалтыкі, з усёй акругі. І яны не шкадуюць грошай. Звычайна заробкі ад лазы ідуць на «кішэнныя расходы» для дзяцей. Гэта іх заробкі.

Лазу бяруць у рукі і дзіўчаты: яны звычайна займаюцца вышываннем, але і гнуткую лозу плятуць, нібыта карункі — праўда, з большымі высілкамі. **Ірына і Наста** — **амаль равесніцы (13 і 14 гадоў)**. Модныя дзіўчаты, пераходны ўзрост. Жывуць у доме Ганчаровых ужо 7 гадоў.

— Я не шкадую, што сюды трапіла, — гаворыць Наста. — Здрадзецка рознае, але мы адно аднаго падтрымліваем.

Усе дзеці — са сваімі характарамі і захапленнямі. Руслан, акрамя пляцення лазы, любіць корпацца ў тэхніцы. Разам з **Вовам, якому 15 гадоў**, ён рамантуе для ўсіх веласіпеды, на якіх сям'я ездзіць у паходы. **Улад**

Сям'я разам!

у свае 12 гадоў проста ў захапленні ад камп'ютара, а **11-гадовы Максім** аддае перавагу спартыўным гульням.

Варэнне з салёным агурком

У кожнай сям'і ёсць свае гаспадарыныя традыцыі. У Ганчаровых вітаюць звычайна беларускую ежу. Але ўсіх здзівіў Максім, калі пачаў запіваць салёную бульбу салодкім кампотам. А сапраўдным шокам стаў яго любімы бутэрброд: хлеб, масла, варэнне і... салёны агуркі.

— Вельмі смачна! — аблізваецца юны гурман пасля паказальнага «смяротнага нумару».

Напэўна, для многіх такая ежа стала б прычынай расстройтва страўніка, але ў падлеткам нічога такога ніколі не здаралася. Аднак астаннія абмежаваліся хлебам з маслам.

Увогуле Ганчаровых і іх выхаванцаў адрознівае добрае пачуццё гумару. Аляксандр Мікалаевіч лічыць, што без гэтага ў вялікай сям'і немагчыма: тут цаніцца ўменне усміхнуцца і пажартаваць, нават калі сітуацыя падаецца не самай жартоўнай.

— Адночы паварыліся Улад з Максам, і іх абодвух вырашылі паставіць у кут, — расказвае гісторыю Аляксандр Мікалаевіч.

— Улад стаў, а Макс катэгарычна не хоча і перакановае, што ён не вінаваты! Каб дысцыплінарнае мера ўсё ж мела месца, але ў той жа час хлопчык не пакрыўдзіўся.

— Адночы паварыліся Улад з Максам, і іх абодвух вырашылі паставіць у кут, — расказвае гісторыю Аляксандр Мікалаевіч. — Улад стаў, а Макс катэгарычна не хоча і перакановае, што ён не вінаваты! Каб дысцыплінарнае мера ўсё ж мела месца, але ў той жа час хлопчык не пакрыўдзіўся.

Сям'я на шчасце

— Дзеці — гэта маё гадоўнае хобі! — усміхаецца гаспадыня. — На іншае, калі шыра, не застаецца ні сіп, ні часу.

Быць выхавателем у сямейным дзіцячым доме — нялёгкае справа. Заўсёды на працы, без перапынку і водпуску. Адсутнасць цішыні і спакою ў такой вялікай грамадзе гарантуецца.

— Я думаю, сам па сабе працэс выхавання дзяцей — гэта не надта складана, але цяжка фізічна клапаціцца пра 8 дзяцей: нагатаваць, намыць і гэтак далей, — тлумачыць Ганна Пятроўна. — Таму займацца гэтым дзеля грошай ці забавы проста немагчыма.

Напрыклад, на адзін раз паесці Ганчаровым неабходна вядома бульбы і некалькі бохану хлеба. Пракарміцца не так і проста, як і выканаць усе хатнія справы. **Таму быць і працаваць разам** — гэта асноўнае правіла. Бульбу абіраюць, дарэчы, усё без выключэння — нават Сашка робіць свой унёсак у агульны «кошык».

Ганна Пятроўна дае сваю параду: калі ёсць жаданне, займацца тварэннем дзіцячага дома сямейнага тыпу трэба... Паля 40 гадоў, калі нямала прабыў і шмат чаго пабачыў. Таму што вялікая сям'я патрабуе клопатаў і абсалютна ўсяго, без астатку, часу.

Затое так прыемна, калі з маленькіх дзяцей атрымаваецца самастойныя людзі! Дваіх сваіх гадванцаў у Ганчаровых ужо паспяхова выправілі ў свет.

— Калі гэтым дзецім будзе добра, то і мне таксама, — кажа гаспадыня дома. — Хочацца, каб ніхто не хварэў, не трапіў у бяду і ўсе былі здаровыя і шчаслівыя.

Ілона ІВАНОВА, фота аўтара. г. Слаўгарад.

Па-людску

Музей «на колах»

ПРЫВЕЗЦІ ВЫСТАВУ І... ДОБРЫ НАСТРОЙ

Надаюна на Мастоўшчыне, у Курьловіцкім доме-інтэрнаце для інвалідаў і састарэлых, сустралілі сваіх даўніх знаёмых, нават, даладней сказаць, сяброў — супрацоўнікаў Гродзенскага дзяржаўнага музея гісторыі рэлігіі. І не толькі іх. Разам з музейшчыкамі і іх перасоўвачкамі спецыяльна прыехалі з канцэрта навучанцы Гродзенскага каледжа мастацтваў.

Адзінакавае мерапрыемства, нейкі эксклюзіў? Ды не, казваецца, ужо норма ў сэнсе разумення музея сваёй ролі ў грамадстве. Больш за 20 гадоў ён супрацоўнічае з сацыяльнымі ўстановамі, дзе жывуць інваліды, састарэлыя, сіроты. Пра гэта карэспандэнту «Звязды» расказала дырэктар Гродзенскага дзяржаўнага музея гісторыі рэлігіі Людміла КАРНІЛАВА:

— Звычайна людзі самі прыходзяць у музей. Тых жа сірот, адзіночкі і састарэлых — работнікі Чырвонага Крыжа. Аднак мы палічылі, што гэтага недастакова, і вырашылі самі наведваць сацыяльныя ўстановы. Сёння гэта ўжо сістэмная работа, якая асабліва актыўна завялася тады, калі будынак музея знаходзіўся на рэстаўрацыі. Асноўная форма нашай працы — гэта выставачная дзейнасць. І мы заўсёды едзем з той ці іншай тэматычнай выставай, дзе на спецыяльных перасоўвачных стэндах паказваем прадметы з музейных фондаў. Распаўдаем пра іх, адказваем на пытанні — так, які і непасрэдна ў музеі. Пры гэтым адрозніваць, калі мы пачалі выязджаць у дамы-інтэрнаты і цэнтры сацыяльнага абслугоўвання, паўстала пытанне: а што яшчэ можа даць музей гэтым людзям для адчування імі свята? Так з'явілася ідэя прывязджаць разам з творчымі калектывамі — музыкантамі, спевакамі і танцорамі. Нашымі партнёрамі з'яўляюцца калектывы каледжаў абласнога цэнтра — музычнага і мастацтваў, а таксама ансамбля старажытнай музыкі «Гродзенская капэла», дзіцячага садка № 92 і іншыя.

Людміла Карнілава гартае старонкі альбома з фатаграфіямі.

— Вось, напрыклад, наведвалі з Гродзенскай капэлай Курьловіцкі дом-інтэрнат. Памятаю, хваляваўся: як будзе там успрынята старажытная музыка? Ведаецца, людзі папалі ад замілавання. Склалася уражанне, што яны ўпершыню пачулі такую музыку, і не па радыё ці тэлебачанні, а так бы мовіць, уживо. Альбо паехалі мы разам з выкладчыкамі Гродзенскага музычнага каледжа ў дом-інтэрнат у Бельях Балотах. Паказалі выставу, выступілі з канцэртам. Час ужо развітвацца, а людзі не адпускаяць спевака са сцэны. Тады мы кажам, што зноў да вас прыедем — на Вялікдзень. «Добра, але тады яшчэ, калі ласка, і танцораў прывязце», — прасяць. А чаму б і не? З'явілася з каледжам мастацтваў, і наступным разам у праграме канцэрта былі не толькі песні, але і танцы. Выканалі пажаданне ветэранаў.

Адночы, праўда, падчас выступлення перад дзецьмі з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі ў студэнцкага тэатра ўзнікла праблема. Не арганізацыйная — псіхалагічная. Студэнты — народ жывы, вясёлы, але тут, упершыню убачыўшы ў зале шмат калісачнікаў, яны... не змоглі выйсці на сцэну. Давялося старэйшым іх пераканваць.

— Нарэшце выйшлі і зрабілі такое свята, падобнае на якое я не памятаю, — прыгадвае Людміла Карнілава. — Як ім былі ўдзячныя! Вось так музей і яго партнёры вырашаюць, па сутнасці, адрозніваюць задачы. Першая — падарыць радасць сваім землякам, у якіх па тых ці іншых прычынах менш магчымасцяў для наведвання выстаў і канцэртаў. І другая — выхаванне моладзі, якая праз з'яўляецца ўдзельніца ў такіх творчых пазедак. Гэта такія ўрокі жыцця, калі свет пазнаецца не толькі праз «прызму» дыскатэ і розных іншых забаў, але і рэальных праблем. Праз усведамленне таго, што побач з намі жывуць людзі, якім вельмі патрэбны клопат і ўвага.

Барыс ПРАКОПЧЫК

Фота Ярыслава ВАНЮКЕВІЧА.

Жыццядлюбы

ЯК ЛЯЛЬКА СУСЕДУ ЖОНКУ ДАПАМАГЛА ЗНАЙСЦІ

НЕКАЛЬКІ гадоў таму Таццяна АНКУД і Кацярына МАТРУХОВІЧ разам са сваімі «палавінкамі» перасяліліся з мінскіх кватэр на ўскраё Нальбоцкай пшчы. Паціху абжываюць новы дом і асвойваюць экалагічнае земляробства. У перапынках жа паміж высковымі клопатамі майструюць народных лялек. І, прызнаюцца, самі не заўважылі, як проста захапленне стала прыносіць не толькі маральнае, але і матэрыяльнае задавальненне.

«Капустка на акенцы — значыць, можна сватаў засылаць»

— Самая першая лялька, якую я асвоіла, — пачынае свой апавед Таццяна, — вось гэта — Вепска. Яе даўней па-рознаму называлі: хто «капусткай», хто «рванкай», хто «кармілкай». Нягледзячы на прастату, я да гэтай лялькі сур'ёзнай, чым да іншых, стаўлюся, бо яна для дзетак прызначана. Рабіла яе цяжарная жанчына, як правіла, са сваёй старой спадніцы. І абязжывае без нажніц і іголак, каб жыццё будучых сыноў ці дачушкі было не рэзаным, не колатам. Да нараджэння малечы, каб сагрэць калыску, у яе клалі гэтую ляльку. Памацайце грудкі, гадоўку! У мяне пакуль няма сваіх дзетак, але, па-мойму, лепшай цацкі для немаўляці не прыдумаеш. Праўда, Каця?

— Згодна! — усміхаецца маці дзвюх бялявых хлопцаў. — А яшчэ, каб вы ведалі, даўней менавіта капустка дапамагала дзіўчыне выйсці замуж. Дастаткова было ёй выставіць ляльку на акенца — і жаніхі разумелі: можна смела сватаў засылаць.

— Па ёй таксама меркавалі, ці гатовыя хлопцы жаніцца, — падхоплівае словы сяброўкі Тацяна. — Для гэтага дзіўчаты на вярчоркі бралі з сабой кармілку. І піпна сачылі, як той ці іншы хлопец трымае ляльку. Калі асцярожна — значыць, будзе клопатлівым мужам, не — вярта задумача...

Большасць лялек-абярэгаў прызначалася для дзяцей. Жанчыны рабілі іх на хуткую руку ў перапынках паміж сельгасработамі. Таму пра акуртанасці і прыгажосць надта не думалі: рвалі тканіну на шматкі, скручвалі і давалі дзіцятку гуляць. Самай жа любімай цацкай, паводле слоў дзіўчаты, у дзетак ва ўсе часы быў Зайчык на пальчык. Вушастага сябра бацькі давалі малому, якога пакаліла на нейкі час аднаго дома. Лічылася, што зайчык аберагаў дзіця і не даваў яму сумаваць. Хлопчыкі і дзіўчынкі раз-

маўлялі з цацкай і верылі, што калі павярнуць яго на пальцы па гадзіннікавай стрэлцы і ціхенька аб нечым папрасіць, то жаданне абязжывае здзейсніцца.

— Самае цікавае, што гэта дзейнічае, — усміхаецца Каця. — Адзіная ўмова — жаданні павінны былі светлымі. Памятаеш, Тацяна, як мы адправілі некалькі лялек на выставу ў Маскву, а праз год даведаліся, што сусед адной з пакупніц дзіўчыні нашаму зайчыку жонку сабе знайшоў? Жывуць, казалі, душа ў душы і сына гадуець. Ну чым вам не цудо?

Валодае цудадзейнай сілай таксама і Анёл-ахоўнік, які сёння можа быць індывідуальным абярэгам, як для мужчыны, так і для жанчыны. Раней жа гэтая лялька пераходзіла ў спадчыну выключна па жаночай лініі і сімвалізавала працяг роду.

— У гадоўку анёла мы з Кацяй кладзём гаршчыну, якая, калі верыць у гэта, выконвае жаданні. Даўней жа замест гаршчыны жанчыны выкарыстоўвалі попел з хатняга ачага, які лічыўся сімвалам радавой памяці і шматдзятнасці. Гэтую ляльку маці, як правіла, дарыла сваёй дачцы на выселле.

Таксама на выселле было прынята дарыць Дзясціручку (2 рукі на мужа, 2 на дзяцей, 2 на дом, 2 на працу, 2 на сябе). Лічылася, што з ёй гаспадыня ўсё будзе паспяваць. Яшчэ адна вельмі пазітыўная лялька называецца цацка Боская ласка. Яна адрозніваецца ад астатніх тым, што мае паднятыя ўгару рукі, якія ніколі не апускаюцца. Дораць яе звычайна са словамі «Каб не сумавала, рук не апускала». Вялікія ж грудзі гэтай лялькі сімвалізуюць дабрабыт, сытасць і здаровых дзетак.

«Сонніца-бяссонніца, не гуляй з маім дзіцяткам...»

— А гэта што за лялька, на вены падобная? — цікавіцца ў дзіўчаты.

— Гэта Мятлушка, — усміхаецца Тацяна. — Ёй можна «вымятаць» з хаты ўсё дрэннае і «умятаць» добра, радасць, багацце. Калі пасля сваркі ўсё з дому разышліся, гаспадыня павінна хуценька адчыніць акенцы і дзверы і вымесці сваёй Мятлушцы дрэнную энергетыку. Кажуць, што і на працы добра яе мець, асабліва калі ў калектыве часта спрэчкі ўнікаюць.

— А вы самі гэтай лялькай карыстаецеся?

— Шчыра кажучы, месці не даводзілася. Мы з мужам ніколі не сварымся. Неяк так мне пашанцавала. Тым не менш, гэтая лялька вісіць у мяне на самым бачным месцы. І я веру, што яна станючы ўплывае на энергетыку, душэўнасць у дом прыносіць. Дарэчы, пэўна, заўважылі, што ў нашых лялек тварыкаў няма. Гэта таксама традыцыя. Лічылася, што праз носі, роўкі і вочкі ў яе можа усяліцца які-небудзь злы дух.

— Я ж больш карыстаюся іншай лялькай, якая таксама зроблена на аснове звязанага вянчка, — дадае Каця. — Гаспадыня завецца. Яна мае кошчык з трыма мяшчочкамі. Чырвоны, напоўнены духмянымі травамі, клопачка аб фізічным здароўі жанчыны. Белы з соллю — аб душэўнай гармоніі. Залаты з калеечкай — абярэг багацця.

Паколькі няма трыба ночны прычынацца карміць маленькага сыноў, то ў мяне пад падушкі пастаянна ляжыць мяшчочак з травамі. Такім чынам я здараю сваё аберагаю.

— А якую ляльку замаўляюць за ўсё?

— Найбольшым попытам карыстаецца Скарбонка-траўніка, напоўненая духмянымі лекавымі траўкамі, — кажа Тацяна. — Многія яе бяруць на сувенір. Калі памяць яе ў руках, то вакол распаўсюджваецца прыемны пах, які, лічыцца, адганяе дух хваробы. Менавіта таму нашы продкі падвешвалі яе над калыскай дзіцяці альбо ставілі каля ложка хворага.

— А я вельмі люблю Бяссонніцу, — падхоплівае Каця. — Гэтая магічная лялька, у гадоўку якой кладзецца мацярдушка, дзейнічае бездумна. Вельмі часта, і маці мяне зразумоўча, не маўляты пачынаюць плакаць сярод ночы без відавочнай прычыны. Я, як даўней рабілі, падхопліваюся і хуценька звараваю з двух кавалкаў тканіны ляльку. Кладу ў ляльку і прыгаворваю: «Сонніца-бяссонніца, не гуляй маім дзіцяткам, гуляй гэтай лялькай!». Верце не верце, але яна сапраўды забірае на сябе бяссонніцу.

Сваёй жа свекры Каця падарыла Берагіно сну.

— Наша бабуля любіць прысніць што-небудзь дрэннае і патэлефанаваць раніцай: «Вой, мне сніўся мой унучак, як ён там, ці здаровенькі?» «Ну вы ж ведаеце, усё ў нас добра. Што лялькай не карыстаецца?» «Вой, і праўда, сёння запам'яталася пакласці пад падушку».

— А вось гэтую ляльчку рэкамендавалі прыкладаць да хворага месца, — працягвае Тацяна. — Першапачаткова яна прызначалася для дзетак, якіх мучылі колікі.

— Незвычайна эфектыўная лялька, сама пераканалася, — кажа Каця. — Мы з Радаславам тры першыя месяцы практычна не спалі, мучыліся з жывоцікам. А малодшаму стала прыкладаць, дык на працягу тыдня заблыліся, што такое колікі.

«У лялькі хавалі зерне ды цукар «на чорны дзень»

— Апошнім часам людзі вельмі часта прасяць зрабіць ляльку на багацце. Іх бывае некалькі, але самая эфектыўная, на мой погляд, Дабрабыткіца. Мы з Таняй пра яе зусім нядаўна даведаліся. Унутры ў гэтай ляльцы знаходзіцца пятак, паколькі лічыцца яе стварэнне — сімвал багацця. Я пачаў ствараць гэтую ляльку зрабіла і паставіла каля тэлефона. На святы дзедкам падарылі сваякі 500 тысяч, якія я па звычцы паклала пад тэлефон. Неўзабаве муж зарабіў 50 долараў, а я іх паклала туды ж. З таго часу сумы, кратныя пці (усміхаецца), у нашым доме не пераводзіцца.

Да вырабу некаторых лялек, прызначалі Каця з Таняй, неаднаразова прыцягвалі нават сваіх суседзяў. Так, у дні зімовага сацэстасцяння, каб выклікаць перамены ў жыцці, майстравалі Спірыдона-сонцаварота. Неад'ёмным аtryбутам гэтага абярэга з'яўляецца кола, якое сімвалізуе сонца. Лічылася, што як сонейка ў самы ценны час года паварочваецца на лета, так і Спірыдон паваротам кола можа змяніць жыццё ў лепшы бок. Восенню ж, калі з'яўлялася больш часу, усёй вёскай рабілі Зернявушку. Адбіралі лепшае зерне і закладалі мяшчочак з ім у аснову гэтай лялькі. Саму ляльку

ўпрыгожвалі і беражліва захоўвалі да вясны. Вясной распакоўвалі і з таго, самага лепшага зерня, пачыналі сяўбу.

— Даўней, мне пра гэта адна ляльчыца распавядала, Зернявушкі рабілі ледзь не ў рост чалавека, — працягвае Каця. — Каб гаспадыня, калі ў яе заканчалася крупы, магла дастаць іх з лялькі і звярць кашу. Мясоцвая ж жыхарка казала, што яе бябуля ў падобную ляльку цукар хавала ад дзяцей «на чорны дзень». Раней жа цукар, як вядома, быў у дэфіцыце, таму нават чайную лужыку схаваць для дзетак было за радасць.

Паказалі майстрыхі і Памочніцу, якая рабілася мамай дачцы на першую кашу. «Па пояс крупічкі, па шыю вадзічкі — па галаву кашы атрымаецца. Вось табе, дачка, і памочніца, і даравчыца». Вось так, прыкладаючы ляльку памерам з чыгунку, сямігадовае дзіўчынка запамінала, колькі насыпаць крупы, колькі наліць вады.

— Можна, у вас мара якая ёсць, звязаная з лялькамі?

— Сябры падбіваюць стварыць уласную краву. Але нам пакуль, шчыра прызнаюцца, хапае мясцовых аграрыяў. Іх гаспадары ахвотна замаўляюць у нас абярэгі для сваіх наведвальнікаў. Ведаецца, кожную ляльку трэба рабіць з душой і з адпаведным настроем, толькі тады яна будзе людзям прыносіць карысць. А часу, асабліва ў сезон сельгаспадарчых работ, у нас не хапае. Таму з большай ахвотай стварылі б у сваім паселішчы музей народных лялек і ладзілі б там экскурсіі.

Мая праўда

АБ КАХАННІ ПРАВІЛЬНЫМ І НЯПРАВІЛЬНЫМ...

Не фобія, а непрыняцце

Ва ўсёй гэтай сітуацыі мяне здзіўляе падмена паняццяў і адкрытая лухта. Людзі, якія свядраджаюць, што ніхто не мае права асуджаць іх за сексуальны выбар, увесць час і досыць агрэсіўна пра гэты самы выбар заяўляюць. Чаму людзям з традыцыйнай арыентацыяй у галаву не прыйдзе акцэнтаваць увагу грамадскасі на інтымнай сферы іх жыцця? Хто тут ідзе ў наступ і жадае барацьбы? Хто увесць час прываблівае увагу менавіта да сваёй сексуальнасці? Пры тым, што пытанне аб праследаваннях сексуальных меншасцяў даўно ўжо не актуальнае.

Калі шыфра, мяне мала цікавіць сексуальны выбар таго або іншага чалавека — са сваімі грахамі разабрацца б. Але я, калі пра гэта заходзіць размова, згадаю, да чаго прывяла страта маральных нормаў у біблейскім горадзе Садоме. Маю на ўвазе не гнеў Божы, а безбароннасць супраць зла, якую цягне за сабой такая страта. Памятаеце словы Лота, які гатовы быў адаць разбэшчанаму натоўпу сваіх дачок, бо бачыў, што садомляны нішто не спыніць перад іх жаданнем беззаконня? Таму, як маці, за спінай якой стаяць безбаронныя дзеці, не жадаю, каб грэх перастані называцца грахам. Не важна, пра што размова: пра зайздрасць, зайздрасць або садомію.

Мне абьявае, якіх поглядаў прытрымліваецца Брайік, але неабяжывае тое, што дзеля абароны сваіх поглядаў ён палічыў магчымым расстраляваць дзяцей. Як маці, мяне хвалюе, што мяжа паміж меркаваннем і дзеяннем у сучасным свеце робіцца ўсё больш ілюзорнай.

І, як маці, я хацела б, каб агіду да граху, усякага, адчувалі мае дзеці. Бо толькі тады можна спадзявацца на вызваленне ад путаў, у якія здольная загнаць нас наша пашкоджаная прырода.

Яшчэ адзін падман датычыцца ма-

Нядаўна ўсе інфармацыйныя агенствы свету паведамлілі навіну: амерыканскі прэзідэнт адкрыта падтрымлівае легалізацыю аднаполых шлюбаў.

Пазней інтэрнэт-прасторы скалануў ролік з пронаведззю амерыканскага святара, які прапанаваў змясціць усіх лесбіянак і геяў за высокі плот з калючым дротам і скідаць ім з верталёта ежу: «Праз некаторы час усе яны вымурыць, бо не здольныя разнажацца»... Чамусьці лічыцца, што Беларусь зусім далёкая ад гэтай тэмы, аднак гея-рух існуе і тут. У кастрычніку мінулага года ў мікрараёне Шабаны ў Мінску адбылося несанкцыянаванае шэсце, у якім удзельнічалі каля двух дзясяткаў ЛГБТ-актывітаў (ЛГБТ — абрэвіятура з першых літар назваў сексуальных меншасцяў). Існуюць беларускія сайты, прысвечаныя выключна гэтай тэме. На адным з іх нават змешчаны «чорны спіс», у які ўвайшлі сацыяльныя сеткі, партыі, тэлеканалы, газеты, урачы, грамадскія і палітычныя дзеячы, якія, на думку аўтараў сайта, ухваляюць дыскрымінацыю сексуальных меншасцяў.

Што пра гэта думаюць журналісты?

шы хваробы — фізічныя, духоўныя і маральныя. Нам надзвычай цяжка жыць у згодзе з самімі сабой і з іншымі. Але калі мы ведаем арыенціры, калі мы шырыры самі з сабой, калі імкнемся змяніць сваю сапсаваную прыроду (а для гэтага трэба ведаць — ШТО мяняць), то мы, нягледзячы з пераменным поспехам, але рухаемся да згоды, набліжаемся да гармоніі. Калі мы падманваем самі сябе і іншых, упіраемся, як кажуць хрысціянне, у граху, мы застаёмся ў крысе. Замест дзвярэй перад намі — глухая сцяна. Немагчыма змяніцца да лепшага, калі застацца сквалным, ілжывым, абьякавым, распусным... Гэта тычыцца як кожнага асабіста, так і ўсяго грамадства. Немагчыма ўдасканальваць грамадства і адначасова называць грэх добром. Вось чаму я супраць легалізацыі аднаполых шлюбаў. Такая пазіцыя выдзе грамадства да туліка.

Назва паскудства паскудствам яшчэ не азначае нянавісці да чалавека, які гэта паскудства здзяйсняе. Гэта азначае толькі, што паскудства названа паскудствам. Хрысціянства вучыць аддзяляць чалавека ад граху. Але тыя, хто называе сябе прыхільнікамі права сексуальных меншасцяў, імкнуцца прымусяць мяне і маіх дзяцей разам з усім грамадствам пагадзіцца з грахам. Я — супраць.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.

мальным» у вачах сваіх бацькоў. Усё так і адбылося. Але праз год, калі яны разводзіліся, дзючына, насуперак усім дамоўленасцям, падала на аліменты. Суд яна, безумоўна, выйграла, але на гэтым чамусьці не спынілася, і мабыць, знаходзячыся ў эйфарыі ад адчування сваёй «магутнасці»... расказала яго бацькам усю «праўду пра сына».

А цяпер скажыце: калі б вам давялося мець нейкую справу з кімсьці з іх, каму б вы аддалі перавагу — таму, хто сумленна выконвае дамоўленасці, ці таму, хто «кінуў» другога?

Асабіста для мяне на першым плане заўсёды — характар чалавека. Якія ў яго прычынцы? Інтэрэсы? Ён добры ці не? Сумленны ці не вельмі?... А ўжо каму ён аддае перавагу ў сэксе, гэта для мяне справа дзясятая. Леціць у асабістае жыццё я наогул лічу дрэнным тонам. У рэшце рэшт, сэкс — гэта толькі сэкс, толькі частка нашага жыцця. Але для некаторых людзей чамусьці менавіта гэты крытэрыі становіцца галоўным і засланне сабой усё. І ўжо не важна, што за чалавек перад імі. Нетрадыцыйная арыентацыя? Усё, гэтым усё сказана!

«Я пішу зараз гэты артыкул не таму, што яны асабліва сімпатызуе сексуальным меншасцям, а з-за элементарнага панучця справядлівасці. Я супраць прапаганды гомасексуалізму, але я не супраць гомасексуалістаў.

«Але ж яны якраз-такі і прапагандуюць гэта, адны гея-парады чаго каштуюць!» — усклікаюць тыя, хто не выносіць героў артыкула. Вы гэта сур'эзна? Яны што, патрабуюць для сабе нейкіх выключных палітычных правы ці асабліва льготы? Не,

Я за права кожнага быць шчаслівым

толькі тое, што маюць усе астатнія члены грамадства, тыя, хто ў большасці. Усяго толькі — права быць такімі ж, як і ўсе іншыя. Яны хочучы, каб іх не білі ў падваротнях «правільных» пацаняў, каб не называлі здэзкліва «яно», каб не з'яўлялася на чужых вуснах агідная ўхмылка, калі гутарка заходзіць аб іх...

Чамусьці мала хто робіць адрозненне паміж распустай і каханнем, апрыйры адносячы усё стасункі аднаполых партнёраў да першай катэгорыі. Але ж гэта не так. І жаданне некаторых з іх жыць сям'ёй — яскрава таму доказ. Бо кахаюць адзін аднаго не два целы — кахаюць дзве душы. Калі яны вырашылі жыць разам, што ў гэтым дрэннага? Яны такія нарадзіліся, яны знайшлі адзін аднаго, у іх з'явіліся панучы... Вось калі б яны проста мянялі партнёраў як пальчаткі, гэта, на мой погляд, ужо не вельмі...

Многія людзі не ведаюць пра іх нічога. Яны блытаюць іх з педофіліямі ці думваюць, што калі ім забараніць або іх перавучыць, то яны перастаюць, ці што гэта хвароба. Між тым Сусветная арганізацыя здароўя (СААЗ) лічыць, што гомасексуалізм не з'яўляецца хваробай. Можна, для кагосьці СААЗ не аўтарытэт, але я ёй давяраю, і калі хварою, то хачу, каб мяне лячылі згодна з яе рэкамендацыямі...

Многія апраўдваюць свае выпадкі клопатам аб дзятках, занепакоенасцю аб іх маральнасці, але думайце, што прадставілі нетрадыцыйнай арыентацыі акумуляцыю ў сабе ледзь ці не усё сусветнае зло, — значыць проста не жадаць глядзець праўду ў вочы. У гэтым свеце смат з'яў, якія уяўля-

юць сабой сапраўды сацыяльна небяспечныя і крымінальныя суполкі, і дэструктыўныя секты, і многае іншае. І што ўсяго баяцца? Тады лепш не выпусіць каць дзіця з хаты. Выйсць толькі адно — выхоўваць яго так, каб яно магло прымаць уласныя рашэнні. Несуменна, гэта патрабуе вялікай працы, але іншага шляху не існуе.

Да таго ж псіхологі і эскалогі не першы год кажуць: калі нармальнаму, псіхічна здравому чалавеку раз за разам паўтараць, што гомасексуалізм — гэта норма, і нават старыя дзеці вакол гэтага арэол таемнасці і элітарнасці, ён у любым выпадку «не здасца», таму што арыентацыя выхаванню не паддаецца! Ні ў той, ні ў другі бок!

«А яшчэ ёсць людзі, якім элементарна патрэбна кагосьці зняважыць. Усё роўна каго, але пажадана, безабароннага. Некаторыя, каб павысіць сваю самаацэнку, прауюць над сабой, спрабуюць дасягнуць большага. А іншым для гэтага дастаткова кагосьці абразіць — глядзіць, на фоне яго прыніжэння сам будзе выглядаць такім нічога сабе...

Я воль аднаго не разумею ў тым, хто так ваража ставіцца да людзей з іншымі схільнасцямі: ну вазьміце вы і проста парадзіцеся таму, што кахаеце «правільна». Вы ж у большасці, а значыць, вам жыць лягчэй. Па меншай меры, не трэба нікому даказваць сваё права на каханне...

Святлана БУСЬКО

Добрая навіна

ШКЛОЎСКІЯ БАРЦЫ БУДУЦЬ АЛІМПІЙЦАМІ

У Шклове адкрылася абноўленая трэнервальная база па вольнай барацьбе. Рэканструкцыя каштавала каля 2 мільярдаў рублёў. Цяпер гэта сучасны комплекс — са спартыўнай залай, пакоямі для адпачынку і нават саўнай. Вольная барацьба — папулярны від спорту ў раёне яшчэ з савецкіх часоў. Шклоўскае кіраўніцтва спадзяецца, што новае пакаленне барцоў, якое атрымала выдатныя ўмовы для трэніровак, у будучым завоюе ліцэнзію на Алімпійскія гульні.

Ілона ІВАНОВА.

БУДЗЬЦЕ ЗДАРОВЫЯ!

У Віцебску пасля рэканструкцыі адкрылася гарадская цэнтральная дзіцячая паліклініка, якая будзе абслугоўваць больш за 74,6 тысячы юных жыхароў горада і Віцебскага раёна. Сёння яна сапраўды можа лічыцца адной з лепшых у краіне.

Нашы маленькія пацыенты могуць цяпер атрымаць рознабаковую дапамогу — ад кансультацыйнай да рэабілітацыйнай. Паліклініка абсталявана самай сучаснай медыцынскай апаратурай. Тут створаны ўсе ўмовы для медыкаў і наведвальнікаў, — кажа галоўны ўрач Галіна Пузанова.

Штодня паліклініка можа абслужыць 1,2 тысячы чалавек. Гэта і правядзенне прафілактыкі, дыягностыкі, рэабілітацыі і аказанне кваліфікаванай спецыялізаванай дапамогі — і ўсё на сучасным узроўні. На рэканструкцыю паліклінікі патрачана 42,5 мільярда рублёў.

Што тычыцца перспектывы, у Віцебску ўжо ў наступным годзе запланавалі адкрыць унікальны паліклінічны комплекс у новым мікрараёне Білева. Там пад адным дахам будуць дзейнічаць як звычайныя паліклінікі для дзяцей і дарослых, так і стаматалагічныя. Вядзецца капітальны рамонт і рэканструкцыя абласной балніцы, дзіцячай абласной, інфекцыйнай, тэрапеўтычнага корпусу балніцы хуткай неадкладнай дапамогі.

Аляксандр ПУКШАНСКІ

Паважаныя Антаніна Піліпаўна КАРАЛЕВА з г. Лепеля! Віншую з надыходзячым святам — Днём нараджэння! Жадаю гэтаму чаламу, спагадліваму, мужнаму чалавеку здароўя, цэпльні, радасці ад родных і блізкіх.

Сяброўка ГРАМЫКА Раіса.

Календар на чэрвень з датамі, падзеямі і людзьмі. Уключае інфармацыю пра 1855 год (нараджэнне Аляксандра Нічыпаравіча Шымановічы), 1917 год (прэзідэнт ЗША Джон Фіццджералд Кенэдзі), 1932 год (нараджэнне Юрыя Панцеляімонавіча Грыгор'ёва) і Ігната Ходзьку (1794—1861), пісьменніка і паэта.

Каталог прывядае спіс аўтараў і імяў, якія ўключаны ў календар.

Кросворд з 15 пазіцыямі і адказаў. Тэма кросворда звязаная з гісторыяй і культуры.

Склаў Андрэй МІХАЙЛАУ.

СЁННЯ

Табліца з сонца: Усход, Заход, Даўжыня дня для Мінска, Віцебска, Магілёў, Гомеля, Гродна, Брэста.

Месяц: Першая квадрант у 23.17. Месяц у сузор'і Дзевы. Імяніны: Пр. Дзмітрыя, Ісая, Макара, Пахома, К. Інгі, Эміліі, Аугусціна, Вільгельма, Германа, Яраміра.

Геамагнітная ўзрушэнні: Карты паказваюць тэмпературныя змены і геамагнітныя узрушэнні ў розных частках Беларусі і суседніх краінаў.

УСМІХНЕМСЯ: Дзятчына, якая наўдана атрымала правы кіроўцы, расказвае пра тое, як адбылося яе першае дарожнае здарэнне. У школе. Дзеці, якія самая хуткая жывёла на свеце? Блыха, якая бжыць... па спіне герарда, які бжыць.

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА: ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадставіцў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь. РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫЙНАЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ. Галоўны рэдактар КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалайвіч. РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: У.ЗДАНОВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), Н.КАРПЕНКА, А. КЛЯШЧУК, Л.ЛАХМАНЕНКА, Т.ПАДАЛІК (намеснік галоўнага рэдактара), С.ПРОТАС (намеснік галоўнага рэдактара), Н.РАСОЛЬКА, С.РАСОЛЬКА, Л.РЫЖАНКОВА (першы намеснік галоўнага рэдактара), Л.СВІДРЫЦКАЯ, А.СПАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В.ЦЕЛЮШК, Л.ЦМОШЫК. НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а. ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: лісьмаў — 287 18 64, падлікі і распаўсюджвання — 287 18 36, 287 18 51, юрыдычнага — 287 19 68, сакратарыята — 292 05 82, адказных за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовае самакіраванне» — 292 21 03, уласных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Баранавічах: 47 71 94, Магілёве: 32 74 31; бухгалтэры: 292 22 03. http://www.zviazda.by; ПРЫЁМ РЭКЛАМЫ тэл./факс: 287 17 79, e-mail: info@zviazda.minsk.by